

Nadere effectenanalyse Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone

Hoofdrapport

B.J.H. Koolstra en R.H. Jongbloed (Eds.)

IMARES rapport C178/11

ARCADIS rapport 075419636:F

IMARES Wageningen UR

Institute for Marine Resources & Ecosystem Studies

Opdrachtgever:

Rijkswaterstaat Waterdienst | Noord-Nederland | Noordzee
Ministerie van EL&I DRZ Noord

Publicatiedatum:

30 december 2011

IMARES is:

- een onafhankelijk, objectief en gezaghebbend instituut dat kennis levert die noodzakelijk is voor integrale duurzame bescherming, exploitatie en ruimtelijk gebruik van de zee en kustzones;
- een instituut dat de benodigde kennis levert voor een geïntegreerde duurzame bescherming, exploitatie en ruimtelijk gebruik van zee en kustzones;
- een belangrijke, proactieve speler in nationale en internationale mariene onderzoeksnetwerken (zoals ICES en EFARO).

Ruud Jongbloed
Senior ecooloog, projectleider NEA
IMARES Wageningen UR

Beno Koolstra
Senior Ecooloog, projectleider NEA
ARCADIS Nederland B.V.

© titelpagina foto links: Norbert Dankers, IMARES

© titelpagina foto rechts: Marcel de Vries, IMARES

P.O. Box 68	P.O. Box 77	P.O. Box 57	P.O. Box 167
1970 AB IJmuiden	4400 AB Yerseke	1780 AB Den Helder	1790 AD Den Burg Texel
Phone: +31 (0)317 48 09 00	Phone: +31 (0)317 48 09 00	Phone: +31 (0)317 48 09 00	Phone: +31 (0)317 48 09 00
Fax: +31 (0)317 48 73 26	Fax: +31 (0)317 48 73 59	Fax: +31 (0)223 63 06 87	Fax: +31 (0)317 48 73 62
E-Mail: imares@wur.nl	E-Mail: imares@wur.nl	E-Mail: imares@wur.nl	E-Mail: imares@wur.nl
www.imares.wur.nl	www.imares.wur.nl	www.imares.wur.nl	www.imares.wur.nl

© 2011 IMARES Wageningen UR

IMARES is onderdeel van Stichting DLO
KvK nr. 09098104,
IMARES BTW nr. NL 8113.83.696.B16

De Directie van IMARES is niet aansprakelijk voor gevolgschade, noch voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van IMARES; opdrachtgever vrijwaart IMARES van aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van de opdrachtgever hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag weergegeven en/of gepubliceerd worden, gefotokopieerd of op enige andere manier gebruikt worden zonder schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

A_4_3_1-V12.2

Samenvatting

In het kader van het Natura 2000 beleid dient de overheid voor zowel de Waddenzee als de Noordzeekustzone beheerplannen op te stellen. Deze beheerplannen moeten niet alleen een pakket beheermaatregelen omvatten voor de voor deze gebieden gestelde instandhoudingsdoelen, ook het bestaande gebruik dient aan deze doelen te worden getoetst. Voor dit laatste onderdeel hebben ARCADIS Nederland B.V. en Wageningen IMARES een uitgebreide analyse uitgevoerd. Deze analyse heeft geresulteerd in een aantal deelrapporten, die in dit Hoofdrapport zijn samengevat.

De deelrapporten waarop het voorliggende rapport op is gebaseerd zijn:

- Niet Nb-wetvergund gebruik
- Nb-wetvergund gebruik
- Bijlagerapport Nb-wetvergunde visserij
- Beheerplankader visserij
- Kader baggeren
- Kader waterrecreatie
- Kader zandsuppleties
- Deelrapport externe werking
- Deelrapport cumulatie

Dit rapport beschrijft primair de werkwijze die voor de verschillende analyses zijn gebruikt, bijvoorbeeld voor het bepalen van de effecten of het vaststellen van cumulatieve effecten. Daarmee is dit rapport tevens een verantwoording van de gehanteerde werkwijze en de samenhang in dit project. Daarnaast vat dit rapport de resultaten en de conclusies samen uit de verschillende deelrapporten. Deze samenvattingen moeten steeds samen met het achterliggende deelrapport worden gelezen.

Achtereenvolgens worden voor zowel de Waddenzee als de Noordzeekustzone beschreven:

1. De mitigerende maatregelen met betrekking tot niet-Nb-wetvergunde activiteiten met een mogelijk significant negatief effect
2. De resteffecten van de activiteiten die reeds Nb-wet zijn vergund. Deze resteffecten zijn van belang voor de cumulatietoets
3. Activiteiten en omstandigheden buiten de Waddenzee, respectievelijk de Noordzeekustzone, die mogelijk van invloed zijn op de instandhoudingsdoelen (externe werking)
4. De (grotendeels bestaande) afsprakenkaders voor de volgende activiteiten: visserij, baggeren, waterrecreatie en zandsuppleties
5. De cumulatie van effecten.

Uit de nadere effectanalyse blijkt dat als gevolg van de meeste Nb-wetvergunde activiteiten geen of verwaarloosbare resteffecten optreden. Voor een beperkt aantal activiteiten geldt dat deze een klein, matig, groot of onduidelijk resteffect veroorzaken die vervolgens in de nadere analyse in cumulatie zijn getoetst.

In de cumulatietoets blijken menselijke activiteiten bij twee instandhoudingsdoelstellingen voor de Waddenzee te behoren tot de belangrijkste oorzaken van het niet behalen van de instandhoudingsdoelen: H1110A en de strandplevier (broedvogel). In het geval van H1110A is de oorzaak een combinatie van de combinatie van menselijke activiteiten, verslechterende natuurlijke factoren en invloeden buiten het Natura 2000 gebied (externe werking). In het geval van de strandplevier is de oorzaak een combinatie van menselijke activiteiten en een verslechtering van

natuurlijke factoren. De menselijke activiteiten zijn overigens goed te mitigeren, waarna zij vervolgens niet meer de belangrijkste oorzaak van de negatieve doelrealisatie zijn.

In de Noordzeekustzone lijken menselijke activiteiten, samen met verslechtering van natuurlijke factoren bij H1110B, strandplevier (broedvogel) en zwarte zee-eend, de belangrijkste oorzaak van de negatieve doelrealisatie. Bij H1110B is externe werking mogelijk een even belangrijke oorzaak. Na mitigatie zijn de menselijke activiteiten ook hier niet langer als belangrijkste oorzaak aan te duiden.

Ten slotte heeft een aantal activiteiten en omstandigheden buiten de Waddenzee, respectievelijk de Noordzeekustzone, een mogelijk significant effect in een van de beide Natura 2000 gebieden. Voor wat betreft de Waddenzee betreft dit:

- Jacht in het buitenland, op de instandhoudingsdoelen voor eider en goudplevier
- Landgebruik, op het instandhoudingsdoel voor de scholekster
- De situatie in het overwinteringsgebied, op het instandhoudingsdoel voor bontbekplevier
- Het klimaateffect in de broedgebieden, op het instandhoudingsdoel van de eider
- Visserij op de Noordzee, op het instandhoudingsdoel van habitatype H1110A.

Bij de Noordzeekustzone gaat het om:

- Jacht in het buitenland, op het instandhoudingsdoel voor de eider.
- Klimaateffect broedgebieden, op het instandhoudingsdoel voor de eider.
- Visserij op de Noordzee, op het instandhoudingsdoel van habitatype H1110B

Het rapport bevat voorts de afsprakenkaders voor de sectoren visserij, baggeren, waterrecreatie en zandsuppletie. Het voldoen aan deze afsprakenkaders is in dit rapport uitgangspunt geweest voor de bepaling van de effecten van deze sectoren.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
1 Inleiding.....	7
1.1 Van natuurdoelen tot beheerplannen.....	7
1.2 Wat wordt in dit rapport wel en wat wordt niet getoetst.....	8
1.3 Welke doelen worden niet of waarschijnlijk niet gehaald	8
1.4 Leeswijzer.....	8
2 Methode.....	11
2.1 Uitgevoerde werkstappen	11
2.2 Mitigatie van huidige activiteiten.....	11
2.3 Resteffecten van reeds vergund gebruik	12
2.4 Effecten van externe werking	16
2.5 Kaders voor huidig gebruik	17
2.6 Cumulatie van (rest)effecten en eindoordeel doelrealisatie.....	17
3 Mitigatie huidige activiteiten (stap 1)	21
3.1 Inleiding	21
3.2 Welke activiteiten komen voor mitigatie in aanmerking?	21
3.3 Mitigatie-activiteiten Waddenzee.....	22
3.4 Mitigatie-activiteiten Noordzeekustzone	23
4 Nb-wetvergunde activiteiten (stap 2)	25
4.1 Inleiding	25
4.2 Resteffecten Nb-wetvergund gebruik Waddenzee.....	26
4.3 Resteffecten Nb-wetvergund gebruik Noordzeekustzone	27
4.4 Conclusies Nb-wetvergund gebruik.....	27
5 Externe werking (stap 3)	29
5.1 Inleiding	29
5.2 Quick scan externe werking	29
5.3 Effecten van externe werking	29
5.4 Mitigatie van externe werking.....	32
6 Kaders huidige activiteiten.....	35
6.1 Inleiding	35
6.2 Kader baggeren	35
6.3 Kader zandsuppletie.....	38
6.4 Kader waterrecreatie.....	40

6.5	Kader visserij	44
7	Cumulatie en resteffecten	53
7.1	Inleiding	53
7.2	Resultaten cumulatie.....	55
7.3	Conclusies cumulatie.....	59
7.4	Belangrijke oorzaken van negatieve doelrealisatie.....	61
8	Referenties	63
	Kwaliteitsborging.....	65
	Verantwoording.....	65
	Bijlage: Doelrealisaties Waddenzee en Noordzeekustzone.....	67

1 Inleiding

1.1 Van natuurdoelen tot beheerplannen

Effecten van bestaand gebruik op de natuur

De Waddenzee en Noordzeekustzone vallen onder het Europese Natura 2000 netwerk. Binnen deze gebieden worden habitattypen, plantensoorten en diersoorten (de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen) beschermd middels de Natuurbeschermingswet 1998 (Nb-wet) waarin Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn in nationale wetgeving verankerd zijn. Welke ecologische elementen karakteristiek zijn voor een bepaald gebied en behouden dan wel verbeterd moeten worden is aangegeven in de aanwijzingsbesluiten die per Natura 2000-gebied zijn opgesteld door het Ministerie van EL&I¹. Hierin is voor ieder aangewezen habitatype en iedere aangewezen soort vastgelegd wat de instandhoudingsdoelstellingen zijn.

Voor ieder Natura 2000-gebied wordt een beheerplan opgesteld. Voor de Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone trekt Rijkswaterstaat, als beheerder van de grootste oppervlakten, dit proces. Voor de Noordzeekustzone en de Waddenzee worden, samen met de in Natura 2000 aangewezen gebieden op de bewoonde Waddeneilanden, met elkaar samenhangende beheerplannen opgesteld. De beheerplannen zullen voor een periode van 6 jaar worden vastgesteld. Een eerste stap in het proces van aanwijzingsbesluiten naar een beheerplan was het uitwerken van alle natuurdoelen in ruimte, tijd en omvang. Dit is gedaan in de rapporten 'Van instandhoudingsdoelen naar opgaven voor natuurbescherming' voor de Natura 2000-doelen in de Waddenzee (De Vlas *et al.*, 2011) en de Noordzeekustzone (Jak & Tamis, 2011). Deze rapporten beschrijven waar habitattypen en soorten voorkomen, wanneer ze er voorkomen en in welke mate. Op basis van de best beschikbare wetenschappelijke kennis en expert judgement is in die rapporten een oordeel gegeven of een voortzetting van het huidige beheer voldoende zal zijn om aan de opgaven te voldoen, of dat er extra maatregelen nodig zullen zijn.

Vervolgens zijn ook de huidige activiteiten (bijv. recreatie, visserij, scheepvaart etc.) geïnventariseerd in omvang, ruimte en tijd. Het voorkomen en de omvang van de verschillende gebruikersactiviteiten zijn getoetst aan het voorkomen en de gevoeligheid van aanwezige natuurdoelen, waarbij geanalyseerd wordt of het voorgestelde doel al dan niet wordt behaald.

Dit toetsen is gedaan in de Nadere Effecten Analyse waarvan het voorliggende rapport de tweede fase beschrijft (NEA II; inventarisatie van Nb-wetvergund gebruik, mitigatie, externe werking en cumulatietoets van alle gebruik). De eerste fase (NEA I) is ingegaan op de huidige activiteiten zonder Nb-wetvergunning en zonder eerdere toetsing aan instandhoudingsdoelstellingen (Voortoetsen Waddenzee en Noordzeekustzone: RWS 2008; Slijkerman *et al.* 2008; Jongbloed *et al.*, 2011a,b,c).

Het voorliggende rapport bouwt voort op de hierboven beschreven doeluitwerkingen door voor die instandhoudingsdoelstellingen die met voortzetting van het huidige beheer/activiteiten mogelijk niet gehaald worden, te toetsen of dit ligt aan negatieve effecten van de huidige activiteiten. Uitzondering hierop is het Nb-wet vergund gebruik dat hierop in de vergunningenprocedure al getoetst is.

¹ te raadplegen via de gebiedendatabase van het ministerie van EL&I op:
<http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/>

1.2 Wat wordt in dit rapport wel en wat wordt niet getoetst

Uitgangspunt voor menselijke activiteiten in en rond Natura 2000-gebieden is dat deze de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen niet in de weg mogen staan. De huidige activiteiten mogen dus doorgaan wanneer deze niet leiden tot het aantasten van de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen. Voor die soorten en habitattypen met instandhoudingsdoelstellingen waarvan met de best beschikbare wetenschappelijke kennis beoordeeld is dat ze bij voortzetting van huidig beheer en in aanwezigheid van alle huidige activiteiten reeds gehaald worden (Doeluitwerkingen; de Vlas *et al.* 2011; Jak & Tamis 2011), is het niet nodig om significante effecten van die activiteiten te onderzoeken, tenzij er sprake is of kan zijn van autonome ontwikkelingen in aard, omvang of tijd van de betreffende gebruiksvorm of van zogenaamde verbeteropgaven. Het bereiken van de doelstelling voor deze soorten en habitattypen is dan immers gegarandeerd, omdat de huidige activiteiten in hun huidige vorm niet zodanige effecten hebben gehad dat hun behoud in gevaar is gekomen.

De situatie waarin de huidige activiteiten negatieve effecten hebben op het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen, kan ook voorkómen worden door mitigerende maatregelen. In de tweede fase van de NEA zijn voor die activiteiten waarbij significant negatieve effecten niet uit te sluiten zijn (zoals uitgewerkt in het NEA I rapport), mitigerende maatregelen onderzocht. Tevens is gekeken naar factoren buiten de Natura 2000-gebieden die een negatief effect kunnen hebben (via externe werking). Ook hiervoor zijn mitigerende maatregelen onderzocht. Verder is bekeken wat de resteffecten zijn van activiteiten met een bestaande Nb-wet vergunningen.

Uiteindelijk resteert na mitigatie van mogelijke negatieve effecten van voornoemde gebruiksvormen (huidige activiteiten, externe werking, Nb-wetvergund gebruik) nog een aantal instandhoudingsdoelstellingen die naar verwachting toch niet gehaald worden. Omdat het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen voorop staat en zeker moet zijn dat huidige activiteiten dit niet negatief beïnvloeden, is bekeken of deze huidige activiteiten (inclusief vergund gebruik), zelfs na mitigatie, in samenhang toch nog een mogelijk significant effect kunnen hebben. Dit is de cumulatietoets. Voor die instandhoudingsdoelstellingen waarvan het doel naar verwachting niet behaald wordt, is getoetst of een cumulatief effect te verwachten is van activiteiten die individueel (al dan niet na mitigatie) geen effect (meer) hebben. Hierbij is ook bekeken of geplande inrichtings- en beheermaatregelen ten behoeve van de natuur nog op zodanige wijze bijdragen aan doelrealisatie dat significante gevolgen na cumulatie uit te sluiten zijn. Het voorliggende hoofdrapport geeft een samenvattend overzicht van alle NEA vervolgonderzoeken.

1.3 Welke doelen worden niet of waarschijnlijk niet gehaald

De doelen die niet of waarschijnlijk niet gehaald worden, of waarvan onzeker is of ze gehaald worden, zijn getoetst in deze tweede fase van het NEA-project en beschreven in deze rapportage. In bijlage 1 zijn tabellen opgenomen waarin voor alle instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone is aangegeven of de doelen gehaald worden bij voortzetting van het huidige beleid.

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden de doorlopen werkstappen op hoofdlijnen beschreven. In hoofdstuk 3 worden mitigerende maatregelen onderzocht ten aanzien van die huidige activiteiten waarvan significante effecten niet konden worden uitgesloten. In hoofdstuk 4 worden de resteffecten beschreven van activiteiten die reeds vergund zijn in het kader van de Nb-wet. In hoofdstuk 5 worden effecten van

externe werking beschreven. In hoofdstuk 6 worden voor een aantal typen van huidige activiteiten kaders gepresenteerd waarin is beschreven op welke wijze gedurende de beheerplanperiode kan worden voorkomen dat significante effecten optreden. In hoofdstuk 7 worden de cumulatieve effecten beschreven. Hoofdstuk 8 tenslotte bevat de gebruikte referenties. Als bijlage zijn de doelrealisaties van de instandhoudingsdoelstellingen van Waddenzee en Noordzeekustzone opgenomen.

Dit rapport geeft een samenvattend overzicht van de NEA II resultaten. In de onderstaande tabel is aangegeven welke rapporten ten grondslag liggen aan voorliggend rapport:

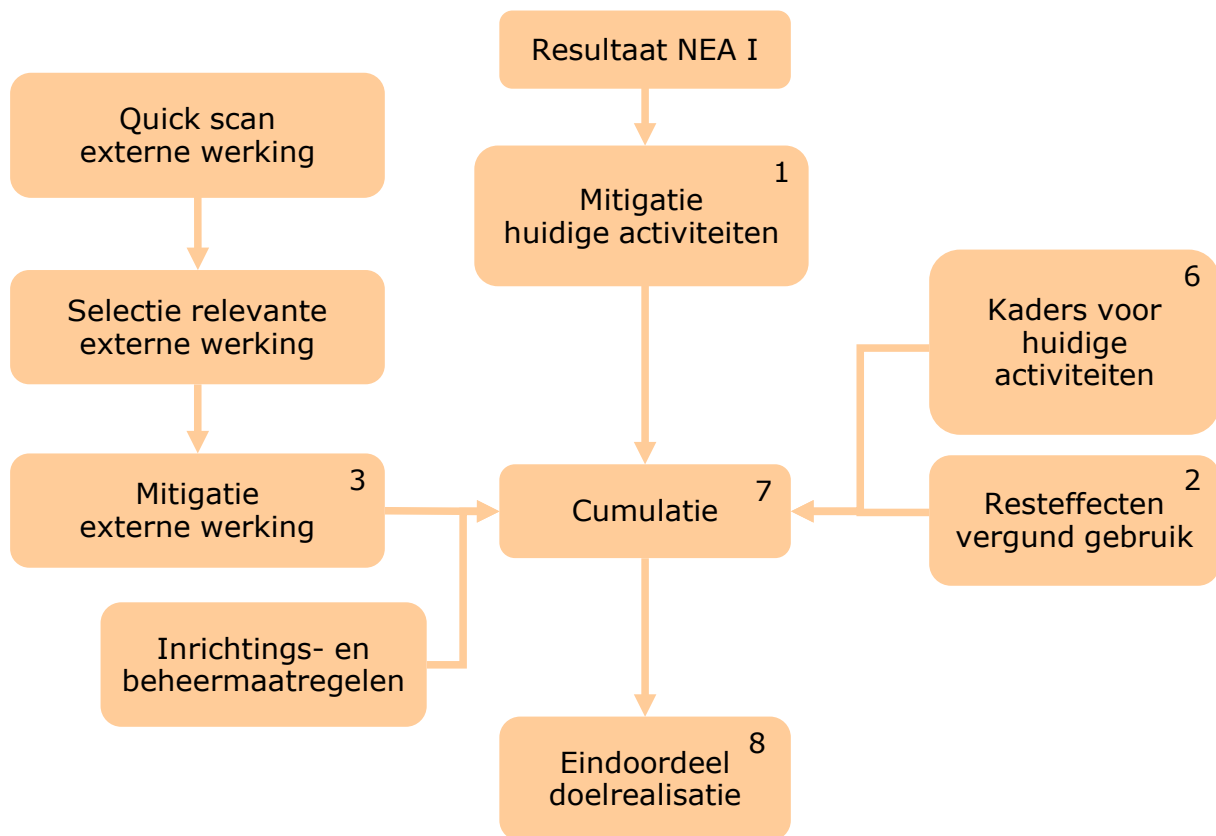
Tabel 1 Overzicht deelrapporten uit deze tweede fase van het NEA-project

Titel	Kenmerk/rapportnummer	Referentie
Deelrapport Nb-wetvergund gebruik met Bijlagerapport Nb-wetvergunde visserij	ARCADIS rapport 075248083 IMARES rapport C172/11	Jonker et al. (2011) Jongbloed & Tamis (2011)
Deelrapport Externe werking	ARCADIS rapport 075397777	Koolstra et al. (2011a)
Deelrapport Kader baggeren	ARCADIS rapport 075238575	Jonker & Koolstra (2011)
Deelrapport Kader zandsuppleties	ARCADIS rapport 075526996	Koolstra et al. (2011b)
Deelrapport Kader waterrecreatie	ARCADIS rapport 075116410	Jonker (2011)
Deelrapport Kader visserij	IMARES rapport C173/11	Tamis & Jongbloed (2011)
Deelrapport Cumulatie	IMARES rapport C174/11 ARCADIS rapport 075486183	Jongbloed et al. (2011d)

2 Methode

2.1 Uitgevoerde werkstappen

De tweede fase van het NEA-project bestond uit verschillende werkstappen. Deze werkstappen zijn weergegeven in onderstaand stroomschema en worden toegelicht in de volgende paragrafen.

Figuur 1. Relatie tussen de 8 stappen van NEA II.

2.2 Mitigatie van huidige activiteiten

Voor die typen van huidige activiteiten waarbij significant negatieve effecten niet uit te sluiten zijn (zoals uitgewerkt in het NEA I rapport (Jongbloed et al., 2011c) zijn mitigerende maatregelen onderzocht die ervoor zorgen dat deze activiteiten geen significante gevolgen meer kunnen hebben en daarmee doorgang kunnen vinden. Bij het inventariseren van potentiële mitigerende maatregelen zijn systematisch de mogelijkheden voor mitigatie nagelopen (inclusief combinatiemogelijkheden tussen deze typen mitigatie):

- mitigatie in ruimte: bijvoorbeeld het (gedeeltelijk) afsluiten van bepaalde gebieden voor bepaalde activiteiten;
- mitigatie in tijd: bijvoorbeeld het tijdelijk of periodiek stoppen van activiteiten in een bepaald seizoen;
- mitigatie van intensiteit: bijvoorbeeld het verminderen van de intensiteit van activiteiten, zoals varen;

- mitigatie ten aanzien van milieuvriendelijkheid of natuurlijkheid: bijvoorbeeld het toepassen van stillere motoren op schepen of toepassen van minder bodemberoerend vistuig;
- mitigatie door middel van technologische innovaties of toepassingen.

Alle in dit rapport beschreven mitigerende maatregelen zijn opgesteld in overleg met de sectoren die de activiteiten betreffen en natuurorganisaties. Hiertoe zijn diverse bijeenkomsten georganiseerd waarbij in gezamenlijk overleg de maatregelen uiteindelijk zijn vastgesteld. Deze bijeenkomsten moesten ertoe bijdragen dat de in dit hoofdstuk beschreven maatregelen naar verwachting zouden kunnen rekenen op draagvlak bij zowel de gebruikers als de natuurorganisaties. Of dit al dan niet gelukt is, en zo ja in welke mate, zal ook in dit hoofdstuk worden beschreven.

2.3 Resteffecten van reeds vergund gebruik

Omgang met reeds vergund gebruik in de Nadere Effectenanalyse

Rijkswaterstaat en het Ministerie van EL&I hebben als opdrachtgevers van de nadere effectenanalyse (NEA) Waddenzee en Noordzeekustzone landelijk besloten om activiteiten die in het kader van de Nb-wet reeds getoetst zijn, niet mee te nemen in de eerste fase van de NEA. Dit geldt ook voor de activiteiten waarvoor reeds een vergunningaanvraag is ingediend. Al de Nb-wetgetoetste activiteiten (dus ook het Nb-wetvergund gebruik) dienen wel te worden meegenomen in de cumulatiefase in de tweede fase van de NEA. Nieuwe activiteiten (gebruik, plannen en/of projecten), die thans in principe gereguleerd worden/moeten worden onder de Nb-wet, maar waarvan het bevoegd gezag het wenselijk vindt om dit te gaan reguleren onder het beheerplan (dit is 1. nu reeds Nb-wetvergund gebruik, waarvan de vergunningsperiode afloopt voor of tijdens de beheerplanperiode, en 2. bepaald nieuw gebruik, plannen of projecten), worden ook getoetst in de tweede fase van de NEA.

Ten behoeve van de cumulatietoets dient in beeld gebracht te worden welke activiteiten reeds een vergunning in het kader van de Nb-wet hebben verkregen en wat de resteffecten zijn van deze activiteiten op de kwalificerende natuurwaarden van de Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone. Vergunningen worden alleen verleend aan activiteiten die (eventueel na mitigatie of compensatie) geen significante gevolgen hebben voor de instandhoudingsdoelstellingen. Dit is bij de vergunningverlening bepaald op basis van een Passende Beoordeling of een verslechteringstoets, waarin de effecten van de betreffende activiteit op natuurwaarden worden beschreven en beoordeeld. De activiteit kan echter wel leiden tot (niet significante) resteffecten, al dan niet na mitigatie. In de tweede fase van het NEA-project is beoordeeld op welke doelen van de Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone mogelijk resteffecten optreden en hoe groot die zijn.

De Provincies Noord-Holland, Friesland en Groningen en het ministerie van EL&I zijn bevoegd gezag voor de Waddenzee en Noordzeekustzone. Van ruim 150 vergunde activiteiten is via de Provincies en EL&I informatie geleverd over de vergunning of de vergunningaanvraag, al dan niet met een bijbehorende Passende Beoordeling. In de vergunning(aanvraag) of Passende Beoordeling is opgenomen hoe negatieve effecten van de ingreep of het gebruik op de instandhoudingsdoelstellingen zoveel mogelijk gemitigeerd kunnen worden, zodat in elk geval geen significante effecten op één of meerdere instandhoudingsdoelstellingen over blijven. Er kan wel sprake zijn van resteffecten na mitigatie die dus op hun beurt in cumulatie moeten worden beoordeeld op significante effecten. In de beoordeling van het Nb-wetvergund gebruik zijn ook de resteffecten bepaald van tijdelijke vergunningen waarvan de looptijd nu nog niet is verstreken maar die voor of tijdens de beheerplanperiode aflopen. Ook hiervoor is naar de resteffecten gekeken zoals die ten tijde van vergunningverlening bekend waren.

Vergund gebruik blijvend in vergunningenspoor en vergund gebruik opnemen in beheerplan

Wanneer, na cumulatie, al dan niet door het treffen van mitigerende maatregelen, significante gevolgen van al het vergund gebruik kunnen worden uitgesloten, kan het Nb-wetvergunde gebruik indien gewenst en passend in het beheerplan worden opgenomen. Dit krijgt dan vorm door de betreffende activiteit in het beheerplan vrij te stellen van de Nb-wetvergunningplicht onder voorwaarden die zijn af te leiden uit de bestaande vergunningen en de daarin opgenomen vergunningsvoorschriften. Een reden voor het op deze wijze opnemen van een vergunde activiteit in het beheerplan kan zijn dat deze vergunning eens in de zoveel tijd verlengd moet worden. Dan kan het handiger zijn om de activiteit in het beheerplan voor langere tijd te regelen. Er kan echter ook voor worden gekozen Nb-wetvergund gebruik buiten het beheerplan te laten en dus vergunningsplichtig te laten blijven. Voor de optie van blijvende vergunningplicht (en dus regelmatige verlenging en actualisatie van bestaande vergunningen) kan bijvoorbeeld worden gekozen in verband met gewenste flexibiliteit bij uitvoering van het huidig gebruik die in het beheerplan niet kan worden geregeld maar in een (bijvoorbeeld) jaarlijkse Nb-wetvergunning wel. Tevens kunnen ook nog nieuwe plannen en projecten, mits als zodanig aangeduid door het bevoegd gezag, in het beheerplan worden opgenomen wanneer ze vergezeld gaan van een Passende Beoordeling waaruit blijkt dat (al dan niet onder mitigerende voorwaarden) significante gevolgen voor de instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden uitgesloten. Er zijn echter door het bevoegd gezag geen nieuwe plannen of projecten aangereikt die in het beheerplan moeten worden opgenomen.

Zowel Nb-wetvergund gebruik waarvan de vergunningperiode afloopt voor of tijdens de beheerplanperiode en dat in principe gereguleerd kan worden in het beheerplan als Nb-wetvergund gebruik dat blijvend via het vergunningenspoor zal worden gereguleerd, is getoetst in de tweede fase van de NEA. Het resultaat van deze toetsing is in dit rapport opgenomen. Een definitief oordeel over welk gebruik wel of niet geschikt is om gereguleerd te worden in het beheerplan dient nog te worden bepaald door bevoegd gezag (Ministerie van EL&I en Provincies) in overleg met Rijkswaterstaat en de gebruikers.

Doel resteffectenanalyse vergund gebruik

Het doel van de resteffectenanalyse vergund gebruik is het bieden van inzicht in de resteffecten van de vergunde activiteiten op de doelen van de Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone. Inzicht in deze resteffecten is nodig om bij de cumulatietoets zekerheid te kunnen verkrijgen over de vraag of deze resteffecten samen met andere effecten van niet eerder vergunde activiteiten (in cumulatie) kunnen leiden tot het niet behalen van bepaalde instandhoudingsdoelstellingen.

Bepaling omvang resteffecten

Om de resteffecten op de relevante doelen te bepalen zijn de volgende stappen uitgevoerd:

- Stap 1: overzicht van gebruiksvormen met een vergunning: aan de start van de resteffectenanalyse is een overzicht gemaakt van alle Nb-wetvergunningen die verleend zijn voor activiteiten in de Waddenzee en Noordzeekustzone. Hierbij zijn verschillende typen activiteiten onderscheiden. Ook is onderscheid gemaakt tussen permanente resteffecten (zoals verlies leefgebied door ruimtebeslag van fysieke projecten) en tijdelijke resteffecten (zoals verstoring tijdens aanleg- en gebruiksfase).
- Stap 2 overzicht randvoorwaarden voor Nb-wetvergunde activiteiten: per vergunde activiteit zijn de voorschriften uit de vergunning benoemd. Bij de beoordeling van resteffecten is het uitgangspunt dat deze voorschriften worden nageleefd.
- Stap 3 selectie relevante doelen: alleen de relevante doelen van de Waddenzee en Noordzeekustzone worden meegenomen bij de beoordeling van resteffecten. Dit betreft de soorten en habitattypen waarvan de instandhoudingsdoelstellingen niet of waarschijnlijk niet gehaald worden, of waarvan dit onduidelijk is. Ook is specifiek aandacht besteed aan de doelen waarvoor ten tijde van de vergunningverlening een behoudsopgave gold en momenteel een verbeteropgave.
- Stap 4 beoordeling resteffecten op relevante doelen: per Nb-wetvergunde activiteit wordt bepaald of er resteffecten (kunnen) optreden op de relevante doelen. In de beoordeling van de resteffecten is

uitgegaan van de totale vergunde ruimte. Resteffecten worden geclassificeerd als: geen resteffect, verwaarloosbaar resteffect, klein resteffect, matig resteffect, groot resteffect of onduidelijk resteffect. De activiteiten die leiden tot kleine, matige, grote of onduidelijke resteffecten op relevante instandhoudingsdoelen worden uiteindelijk meegenomen in de cumulatietoets.

Indien (rest)effecten optreden op een bepaald doel, kunnen meerdere activiteiten samen alsnog leiden tot mogelijke significante effecten. Het gaat hierbij om verwachte gecumuleerde resteffecten die ondanks naleving van de randvoorwaarden uit de Nb-wetvergunning optreden al dan niet in combinatie met effecten van niet vergunde huidige activiteiten.

Bij het beoordelen van de resteffecten is (voor zover bekend) ingegaan op de locatie waar het resteffect plaatsvindt, in welke periode van het jaar en of het om een tijdelijk of permanent resteffect gaat. Vanwege het grote aantal verleende vergunningen zijn deze aspecten niet voor alle vergunningen in dezelfde mate van detail uitgewerkt. De vergunde activiteiten met geen of verwaarloosbare resteffecten zijn beknopt beschreven. De vergunde activiteiten die leiden tot één of meerdere negatieve ('-') resteffecten, die groter zijn dan verwaarloosbaar, op instandhoudingsdoelstellingen zijn in meer detail uitgewerkt. In alle gevallen wordt in de toetsing nadrukkelijk rekening gehouden met de aspecten omvang (intensiteit), tijd en ruimte, maar alleen in het geval van negatieve (-) resteffecten worden deze in de beschrijving nader uitgewerkt volgens een door RWS Waterdienst en Ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie aangereikte systematiek. Alle effecten hebben een component van plaats, tijd en grootte in zich, die op zichzelf én in combinatie met elkaar van belang zijn voor de ernst van het mogelijke effect, en daarmee dus ook van de potentiële bijdrage ervan aan een mogelijk cumulatief effect. Door de resteffecten volgens de drie aspecten omvang, tijd en ruimte ieder afzonderlijk te schalen, kunnen resteffecten van verschillende vergunde gebruiken in de cumulatiefase eenduidiger met elkaar en met effecten van huidige activiteiten die niet vergund zijn worden gecumuleerd.

De omvang van de resteffecten is bepaald door classificatie van de ruimtelijke overlap, de temporele overlap en de gevoeligheid aan de hand van de criteria die weergegeven zijn in tabel 2. Deze criteria zijn zo veel mogelijk gebaseerd op (semi)kwantitatieve gegevens van verstoringsfactoren en instandhoudingsdoelstellingen. Dit type gegevens is echter niet altijd aanwezig. In dat geval worden expertschattingen met kwalitatieve informatie uitgevoerd. Vanwege de diversiteit aan verstoringsfactoren en instandhoudingsdoelstellingen zijn er geen generieke criteria te hanteren voor de bepaling van de gevoeligheid. De gevoeligheid per combinatie van gebruik en instandhoudingsdoelstelling wordt bepaald op basis van de betreffende Passende Beoordeling en Nb-wetvergunning. Wanneer onvoldoende informatie beschikbaar is in de Passende Beoordeling wordt gebruik gemaakt van de effectenindicator van het Ministerie van EL&I² en/of het concept eindrapport NEA fase 1 Waddenzee en Noordzeekustzone. De volgende klassen worden gehanteerd: geen, verwaarloosbaar, klein, matig, groot, onduidelijk (zie tabel 2).

² <http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/effectenindicatorappl.aspx?subj=effectenmatrix&tab=1>

Tabel 2. Gehanteerde criteria voor de aspecten ruimte, tijd en gevoeligheid die samen het resteffect bepalen.

Categorie	Ruimtelijke overlap*
0	Verwaarloosbaar
1	Klein
2	Matig
3	Groot
?	Onduidelijk

Categorie		Temporele overlap		
		Gelijktijdige aanwezigheid gebruik t.o.v. IHD **	Verstorings-duur	Verstorings-frequentie
0	Verwaarloosbaar	Marginaal aanwezig	Uren	Zelden (1 keer per jaar of minder)
1	Klein	klein deel aanwezig	Dagen	Regelmatig (meerdere keren per jaar)
2	Matig	veel aanwezig en/of klein deel intensief	Weken	Vaak (wekelijks tot dagelijks)
3	Groot	(deels) intensief aanwezig	Maanden	(bijna) continu (meerdere keren per dag tot continue verstoring)
?	Onduidelijk	Onduidelijk	Onduidelijk	Onduidelijk

Categorie	Gevoeligheid
0	Verwaarloosbaar
1	Klein
2	Matig
3	Groot
?	Onduidelijk

* Relatief t.o.v. het verspreidingsgebied van habitat of soort in het Natura 2000 gebied

** Gelijktijdige aanwezigheid in het jaar (gebruiksfunctie t.o.v. soort en habitat (instandhoudingsdoelstelling))
 Resteffecten van een bepaald vergund gebruik zijn per definitie niet significant. Dit geldt voor alle kwalificaties van resteffecten: geen, verwaarloosbaar, klein, matig, groot en onduidelijk. Bij een resteffect onduidelijk is de precieze omvang moeilijk te bepalen en kan deze in beginsel variëren van verwaarloosbaar tot groot. In cumulatie wordt een onduidelijk resteffect daarom vanuit het voorzorgsprincipe meegenomen als een groot resteffect.

NB: een activiteit kan per aspect verschillend scoren: grote ruimtelijke overlap; bij temporele overlap matig voor gelijktijdige aanwezigheid, klein voor duur en groot voor verstoringfrequentie en weer klein bij gevoeligheid (voor die verstoring)

De bovenstaande tabel is gebruikt als semi-kwantitatieve basis bij een –grotendeels- expertbeoordeling van het effect dat een bepaalde activiteit heeft op de instandhoudingsdoelstellingen van de betreffende habitats en soorten. Bij de bepaling van de resteffecten³ van Nb-wetvergund gebruik zijn de vergunningsvoorwaarden van groot belang, omdat deze bedoeld zijn voor reductie van de omvang van een van de volgende aspecten: ruimtelijke overlap, temporele overlap, of de verstoringfactoren dan wel een combinatie van deze aspecten. In de NEA is uitgegaan van het naleven van de Nb-wetvergunningsvoorwaarden.

Per vergunde gebruiksvorm is de beoordeling van de resteffecten onderbouwd door een beknopte effectbeschrijving per Nb-wetvergunning. Randvoorwaarden bij de vergunning zijn (indien beschikbaar) kort samengevat. Indien de Passende Beoordeling of Nb-wetvergunning niet beschikbaar was voor deze analyse, is dit in de tekst aangegeven en is op basis van deskundigenoordeel ingeschat op welke doelen resteffecten kunnen optreden. In de analyse is alleen vergund gebruik opgenomen, waarvan de looptijd nog niet verstreken is, tenzij het regelmatig terugkerende tijdelijke vergunningen betreft. Tevens zijn tijdelijke effecten die in het verleden hebben plaatsgevonden, maar nu niet meer plaatsvinden, niet in de analyse betrokken.

2.4 Effecten van externe werking

In NEA II is voor instandhoudingsdoelstellingen waarvoor niet zeker is dat het doel met de huidige activiteiten en het huidige beheer wordt gehaald (instandhoudingsdoelstelling met moeizame doelrealisatie) nagegaan of effecten van externe werking oorzaak kunnen zijn van het niet halen van de doelen. Als basis hiervoor is een quick scan externe werking uitgevoerd (paragraaf 5.2). De Quickscan geeft een overzicht van vormen van externe werking die op kunnen treden en effect kunnen hebben op instandhoudingsdoelstellingen. Vervolgens is beoordeeld of deze effecten een significant negatieve invloed kunnen hebben op de staat van instandhouding van de soorten en habitattypen in de Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone. Hiertoe is voor ieder Natura 2000-gebied voor iedere instandhoudingsdoelstelling met moeizame doelrealisatie per aspect (industrie, landbouw, recreatie, infrastructuur en landgebruik) het type effect beschreven en is beoordeeld of dit effect mogelijk significant kan zijn.

In de quick scan zijn vormen van externe werking opgenomen die ver buiten Nederland een invloed kunnen hebben op de populatieomvang van doelsoorten. Dit betreft bijvoorbeeld omstandigheden in de broedgebieden van vogelsoorten die in de Waddenzee of Noordzeekustzone overwinteren of omstandigheden in de overwinteringsgebieden van vogelsoorten die in de Waddenzee of Noordzeekustzone broeden. Ook jacht in het buitenland en omstandigheden in doortrekgebieden kunnen een negatieve invloed hebben op het populatieniveau. Het is onduidelijk of deze externe factoren een significant effect hebben op instandhoudingsdoelstellingen. In de uitwerking van de beoordeling van externe werking zijn de externe factoren die niet vanuit de beheerplannen specifiek kunnen worden beïnvloed (diffuse factoren en/of factoren buiten Nederland) wel benoemd, maar niet meegenomen in de conclusies.

³ Met resteffecten wordt bedoeld de effecten die nog optreden na het opvolgen van de (mitigerende) Nb-wetvergunningsvoorwaarden

2.5 Kaders voor huidig gebruik

In de NEA is voor een aantal typen van activiteiten een kader opgesteld waarin is aangegeven onder welke voorwaarden en/of met welke maatregelen het gebruik gedurende de beheerplanperiode kan plaatsvinden en tegelijkertijd significante gevolgen voor één of meer instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden uitgesloten. De kaders bieden 3 mogelijkheden:

- kader voor Nb-wetvergunningvrij uitvoeren van een activiteit: een kader waarin de concrete voorwaarden worden beschreven om een bepaald gebruik Nb-wetvergunningvrij te kunnen (blijven) uitvoeren;
- kader voor Nb-wet vergunningverlening van een activiteit: een kader waarin de (mogelijk minder concrete) voorwaarden worden beschreven waaronder het Bevoegd Gezag kan besluiten een Nb-wetvergunning voor een bepaald gebruik af te geven of kan vaststellen dat een Nb-wetvergunning niet nodig is, omdat er geen effecten zijn;
- handreiking: een kader dat een handreiking biedt om nieuwe initiatieven zo in te richten dat significante gevolgen voor één of meer instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden uitgesloten.

2.6 Cumulatie van (rest)effecten en eindoordeel doelrealisatie

De cumulatiefase is uitgevoerd voor die instandhoudingsdoelstellingen waarvoor het doel, na doorlopen van de voorgaande werkstappen, (waarschijnlijk) niet behaald zal worden. Voor die instandhoudingsdoelstellingen is in de cumulatiefase gekeken naar de cumulatieve (rest)effecten van:

- huidige activiteiten inclusief mitigerende maatregelen en overig activiteiten uit NEA I;
- bestaande, grondgebonden activiteiten van Defensie in de Waddenzee en op de eilanden. Hierbij is de beoordeling van (rest)effecten door Defensie en Dienst Landelijk Gebied zelf gevolgd (Van Hooff en Aarts, 2010);
- reeds Nb-wet vergunde activiteiten die in het beheerplan zullen worden gereguleerd, inclusief mitigerende maatregelen;
- reeds Nb-wet vergunde activiteiten die blijvend via het vergunningenspoor zullen worden gereguleerd, inclusief voorwaarden bij die vergunning;
- externe werking inclusief eventuele mitigerende maatregelen;
- voorgenomen inrichtings- en beheermaatregelen uit de doeluitwerkingen die positief kunnen bijdragen aan doelrealisatie.

De eventuele effecten van activiteiten die reeds in de Voortoetsen 'verwaarloosbaar' zijn gescoord, zijn niet meegenomen in de cumulatie. Eventuele (rest)effecten van deze vormen van gebruik zijn niet of nauwelijks in beeld te brengen en/of vallen weg in de onzekerheid van de gebruikte methoden. Met andere woorden: ze zullen niet de oorzaak zijn van het niet halen van een instandhoudingsdoelstelling.

Door deze hierboven beschreven werkwijze te volgen, wordt aan het einde van de cumulatiefase duidelijk of er (rest)effect(en) zijn die er in cumulatie wezenlijk toe bijdragen dat geen zekerheid kan worden gegeven dat een bepaalde instandhoudingsdoelstelling gerealiseerd zal worden.

Werkwijze bepaling cumulatie

De cumulatiefase is in twee stappen uitgevoerd. Allereerst is voor de soorten en habitattypen waarvan de instandhoudingsdoelstellingen niet of waarschijnlijk niet gehaald worden, of waarbij dit onduidelijk is, nagegaan of de cumulatie van (rest)effecten er de oorzaak van kan zijn dat het doel niet gehaald wordt. Daarna is, rekening houdend met geplande inrichting- & beheermaatregelen ten behoeve van doelrealisatie, nagegaan of de doelen alsnog gehaald worden.

In de NEA Waddenzee en Noordzeekustzone zijn de (rest)effecten en de gecumuleerde effecten geclassificeerd als geen, verwaarloosbaar, klein, matig, groot, onduidelijk.

De cumulatieschatting is een top-down benadering, geredeneerd vanuit het instandhoudingdoel en uitgevoerd met behulp van de volgende stappen:

- Het verschil tussen doel en huidige omvang van het areaal van het habitatype, dan wel de populatie van de soort, met de instandhoudingsdoelstelling wordt aangegeven;
- Er wordt beargumenteerd of het verschil komt door externe werking, effecten door gebruik in het Natura 2000 gebied of door andere invloeden (bijvoorbeeld natuurlijke fluctuatie of effecten buiten het gebied);
- Indien gecumuleerde effecten van gebruik een relevant deel verklaart, dan wordt gekeken naar de relatieve omvang van de geschatte effecten per gebruiksfunctie;
- Met behulp van expert-opinion wordt nagegaan welke verstoringen het meest relevant zijn. In zijn algemeenheid zal dit a) verstoring van de rust zijn, b) aantasting van de bodem of c) aantasting van de voedselvoorraad.

Met de huidige stand van wetenschap rond cumulatiemethoden en de beschikbare gegevens, die tot nu toe zijn verzameld en geanalyseerd in deze NEA, kan geen volledige en betrouwbare kwantitatieve cumulatie worden uitgevoerd. Daarom is gekozen voor een kwalitatieve analyse door meerdere experts, waarbij het resultaat meestal berustte op unanimiteit en in de overige gevallen op een meerderheid onder de betrokken experts.

In de tabellen in het deelrapport Cumulatie zijn per werkstap de (rest)effecten op de instandhoudingsdoelstellingen die geen positieve doelrealisatie hebben gescoord. Hierin zijn ook resteffecten opgenomen van huidige activiteiten waarvan in de eerste fase van de NEA is vastgesteld dat ze geen belangrijk negatief effect op instandhoudingsdoelstellingen hebben. De (rest)effecten zijn in het deelrapport overgenomen uit of geschat op basis van de resultaten van de verschillende werkstappen, gepresenteerd in NEA I en het cumulatierapport, en met de algemene werkwijze beoordeeld volgens een vierpuntsschaal:

- effect vrijwel nihil (**0**): het effect is zo gering dat het niet/nauwelijks meetbaar is. Noch eigenstandig, noch in cumulatie met andere effecten kan dit ooit tot significante gevolgen leiden;
- effect is beperkt negatief (**0/-**): het effect is meetbaar, maar zo gering van omvang dat het geen gevolgen heeft voor aantal in N2000-gebied. Het leidt eigenstandig zeker niet tot significante effecten, maar kan in cumulatie met andere negatieve effecten of met veel beperkt negatieve effecten wellicht tot significante gevolgen leiden;
- effect is negatief (**-**): het effect is duidelijk meetbaar en mogelijk van belang voor aantal in N2000-gebied. Het leidt eigenstandig zeker niet tot significante effecten, maar kan in cumulatie met andere negatieve effecten of met veel beperkt negatieve effecten wellicht tot significante gevolgen leiden;
- effect is positief (**+**): het effect is duidelijk meetbaar en mogelijk van belang voor aantal in N2000-gebied, het kan in cumulatie negatieve andere effecten wellicht (ten dele) opheffen.

Bij het beoordelen of de cumulatie van al deze (rest)effecten er de oorzaak van kan zijn dat de instandhoudingsdoelstelling niet gehaald wordt, is nadrukkelijk rekening gehouden met de locatie(s) waar de (rest)effecten plaatsvinden, in welke periode van het jaar en de omvang van de (rest)effecten. Hiertoe is gebruik gemaakt van de door Rijkswaterstaat Waterdienst en Ministerie van EL&I aangereikte systematiek. De beoordeling van de cumulatie van (rest)effecten is samen te vatten in de volgende vier klassen, waarbij de vraag wordt beantwoord of de cumulatie van (rest)effecten de oorzaak is van het niet halen van het doel:

- Nee, er is sowieso geen of nauwelijks sprake van cumulatie van (rest)effecten;
- Nee, cumulatie van (rest)effecten is beperkt qua omvang en/of overlap in tijd en/of ruimte;
- Nee, de (rest)effecten zijn beperkt tot (rest)effecten van externe werking, de cumulatie voegt hier niets aan toe;

- Ja, significante effecten door cumulatie zijn niet uit te sluiten.

Specifieke werkwijze Waddenzee en Noordzeekustzone

In de NEA Waddenzee en Noordzeekustzone wijkt de classificatie van de in de cumulatie gebruikte (rest)effecten enigszins af van de bovenstaande classificatie (nihil, beperkt negatief, negatief en positief). De classificatie die in Waddenzee en Noordzeekustzone wordt gehanteerd (geen, verwaarloosbaar, klein, matig, groot, onduidelijk) en de achterliggende criteria zijn reeds beschreven in paragraaf 2.3.

In de NEA Waddenzee en Noordzeekustzone is de analyse van de cumulatie vergelijkbaar maar uitgebreider, omdat ook natuurlijke invloeden en het relatieve aandeel van gebruiksfuncties in de cumulatie worden betrokken. De cumulatieschatting is een top-down benadering, geredeneerd vanuit de instandhoudingsdoelstelling en uitgevoerd met behulp van de volgende stappen:

1. Het verschil tussen doel en huidige omvang van (areaal dan wel populatie van het habitatype respectievelijk de soort met) de instandhoudingsdoelstelling wordt aangegeven;
2. Er wordt beargumenteerd of het verschil komt door externe werking, gecumuleerde effecten door gebruik in het Natura 2000 gebied of door andere invloeden (bijvoorbeeld natuurlijke fluctuatie);
3. Indien gecumuleerde effecten van gebruik een relevant deel verklaart, dan wordt gekeken naar de relatieve effectinschattingen per gebruiksfunctie;
4. Met behulp van expert-opinion wordt nagegaan welke verstoringen het meest relevant zijn. In zijn algemeenheid zal dit a) verstoring van de rust (geluid en visueel), b) aantasting van de bodem of c) aantasting van de voedselvoorraad.

Met de huidige stand van wetenschap rond cumulatiemethoden en de beschikbare gegevens, die tot nu toe zijn verzameld en geanalyseerd in deze NEA, kan geen volledige en betrouwbare kwantitatieve cumulatie worden uitgevoerd. Daarom is gekozen voor een kwalitatieve analyse door meerdere experts, waarbij het resultaat meestal berustte op unanimiteit en in de overige gevallen op een meerderheid onder de betrokken experts.

Doelrealisatie met inrichting- en beheermaatregelen, eindoordeel doelrealisatie

In de tweede stap van de cumulatiefase zijn de inrichting- en beheermaatregelen uit de doeluitwerking (De Vlas *et al.* 2011; Jak & Tamis 2011) mede betrokken bij de beoordeling of de bestaande activiteiten al dan niet leiden tot significante effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van de habitats en soorten.

3 Mitigatie huidige activiteiten (stap 1)

3.1 Inleiding

In fase 1 van het NEA-project is van een aantal huidige (niet Nb-wetvergunde) activiteiten in de Waddenzee en Noordzeekustzone geconstateerd dat deze (mogelijk) significante gevolgen hebben voor één of meerdere soorten of habitattypen met instandhoudingsdoelstellingen. In fase 2 van de NEA wordt uitgezocht of en op welke wijze deze effecten mitigeerbaar zijn. In fase 1 zijn voor veel activiteiten al mogelijke mitigerende maatregelen genoemd, daarop wordt in deze fase voortgegaan.

3.2 Welke activiteiten komen voor mitigatie in aanmerking?

In de onderstaande twee tabellen zijn alleen de combinaties van activiteit/instandhoudingsdoelstelling opgenomen waarvan in fase 1 van het NEA-project (Jongbloed *et al.*, 2011c) is vastgesteld dat significante gevolgen niet kunnen worden uitgesloten.

Tabel 3. Groepen van activiteiten in de Waddenzee die voor mitigatie in aanmerking komen

Waddenzee	
<i>Activiteit</i>	<i>Instandhoudingsdoelstelling</i>
Kitesurfen (bestaande locaties) ⁴	Bontbekplevier (broedvogel)
Kitesurfen (nieuwe locaties)	Eider, scholekster
Bivakkeren op zandplaten	Strandplevier (broedvogel)
Steken zee-aas	Droogvallende platen (litorale mosselbanken)

Tabel 4. Groepen van activiteiten in de Noordzeekustzone die voor mitigatie in aanmerking komen

Noordzeekustzone	
<i>Activiteit</i>	<i>Instandhoudingsdoelstelling</i>
Evenementen	Strandplevier (broedvogel)
Boomkorvisserij	Eider
Boomkorvisserij	Zwarte zee-eend
Boomkorvisserij	Permanent overstroomde zandbanken
Bordenvisserij	Permanent overstroomde zandbanken
Staandwantvisserij	Bruinvis
Garnalenvisserij	Eider
Garnalenvisserij	Zwarte zee-eend
Garnalenvisserij	Permanent overstroomde zandbanken

Als een activiteit (mogelijk) significant negatieve effecten heeft op een instandhoudingsdoelstelling is het mitigeren van deze effecten één van de mogelijke oplossingen. Een andere mogelijke oplossing is het verbeteren van de kwaliteit van het leefgebied door algemene maatregelen, niet (alleen) gericht op de specifieke activiteit. In de volgende paragrafen wordt verkend op welke wijze de effecten van de activiteiten te mitigeren zijn. Dat wil nog niet zeggen dat deze maatregelen ook daadwerkelijk uitgevoerd worden. De voorstellen die hier worden gedaan dienen in overleg met de gebruikersgroepen nader uitgewerkt te worden.

⁴ In NEA fase 1 is afgesproken dat zowel de bestaande als de nieuwe kitesurflocaties (maar wel bestaand gebruik in het kader van de Nb-wet) meegenomen worden. 'Bestaand' en 'nieuw' slaat in dit verband op de locaties met en zonder ontheffing BPR.

3.3 Mitigatie-activiteiten Waddenzee

Kitesurfen op bestaande locaties

Door het kitesurfen vanaf de Westerzeedijk bij Harlingen kunnen in het broedseizoen broedparen van de **bontbekplevier** worden verstoord; op het strand zijn in het verleden broedgevallen van deze soort geconstateerd. De laatste jaren heeft de bontbekplevier echter niet meer op het strandje gebroed. Dat betekent dat op voorhand geen aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn. Wel zal, mocht de soort er in de toekomst toch weer tot broeden komen, de broedlocatie vanuit de Flora- en faunawet beschermd moeten worden.

De bontbekplevier broedt verspreid over het hele waddengebied op spaarzaam begroeide plekken, zoals op de Friese kwelders, Rottum en de bewoonde eilanden. Op de bewoonde eilanden worden –op in het beheerplan vast te stellen locaties- tijdens het broedseizoen delen van stranden afgesloten om voldoende broedgebied te bieden aan de bontbekplevier (en strandplevier).

De lijn is verder om het leefgebied van deze soort te verbeteren door aan het begin van het broedseizoen te inventariseren of er sprake is van broedgevallen en, zo ja, die plekken af te zetten.

Kitesurfen op nieuwe locaties

De locatie oostzijde veerdam op Ameland ligt in de directe nabijheid van een grote hoogwatervluchtplaats (hvp) voor **scholeksters**. Verstoring van deze hvp tijdens hoogwater kan effect hebben op de fitness van de scholeksterpopulatie en daarmee de ongunstige staat van instandhouding verder onder druk zetten. Gezien de grote verstoringafstand van kitesurfen (750 meter) kan alleen gemitigeerd worden door een zone van 750 meter rondom de hvp tot verboden gebied te verklaren voor kitesurfen. Handhaving kan een probleem vormen omdat eigenlijk alleen te handhaven is op de plek waar de kitesurfers te water gaan en veel moeilijker op het gedrag op het water. Het afsluiten zal dan dus zo'n groot gebied rondom de hvp moeten gebeuren dat de surfers ook via het water niet binnen 750 meter van de hvp komen. Dit houdt in dat het gehele gebied tegen de oostzijde van de dam gesloten blijft voor het kiten. Aan de wad-zijde van Vlieland rusten **eiders**. Significante gevolgen als gevolg van verstoring door kitesurfen is niet uit te sluiten. Mitigatie is mogelijk door aan de wadzijde van Vlieland, net als op dit moment het geval is, kitesurfen niet toe te staan.

Bivakkeren op zandplaten

De belangrijkste (losgelegen) zandplaten voor de **strandplevier** (en ook bontbekplevier) zijn afgesloten voor recreanten middels een art. 20-sluiting. Er kunnen echter ook strandplevieren broeden op zandplaten waar ook wordt gebivakkeerd. Voor de strandplevier geldt een verbeteropgave, wat inhoudt dat er in het kader van het beheerplan voor de aanwezigheid van voldoende geschikte broedlocaties gezorgd moet worden. Dit betekent ook bescherming van locaties die in potentie geschikt zijn, maar nu niet gebruikt worden. De broedplaatskeuze van de strandplevier (en ook van de bontbekplevier) is van jaar op jaar behoorlijk onvoorspelbaar, waardoor relatief veel geschikt broedgebied nodig is.

Op basis van een analyse van het benodigde broedareaal voor de strandplevier en de huidige verspreiding van de broedparen kunnen vooral potentiële broedlocaties op de uiteinden van sommige bewoonde Waddeneilanden worden afgesloten. Ook op de losliggende zandplaten liggen potenties, zij het geringer dan op de bewoonde eilanden. Richel is het gehele jaar afgesloten (art. 20 gebied). Op het Rif vindt sluiting broedlocatie plaats op maat, d.w.z. alleen afsluiten als er daadwerkelijk wordt gebroed door strandbroeders. Het Rif is wel afgesloten als hvp rond hoogwater (tussen 3 u. voor en na HW). Engelsmanplaat wordt aan de oostzijde hoger en kan geschikt worden als broedlocatie. Hier kan, evenals op het Rif, in de toekomst afsluiting op maat plaatsvinden in overleg met o.a. de zeekanoërs (mitigatie 1). Simonszand is zeer dynamisch en afgesloten als hvp rond hoogwater. Bij voldoende betekenis van Simonszand voor strandbroeders is in overleg met recreanten eenzelfde soort maatregel op maat

mogelijk als voor het Rif (mitigatie 2). Bivakkeren op zandplaten kan worden geconcentreerd op aan te wijzen (en te markeren) puntlocaties, en zodanig dat men niet uitzwermt over de plaat (en verstoring van broedlocaties tegengaat).

Zeekanoërs hebben de wens om meer te kunnen bivakkeren op terrein van jachthavens op alle Waddeneilanden. Wanneer dit gerealiseerd wordt, zal minder gebivakkeerd hoeven te worden op de platen, voor het maken van een kanotrip langs de kust (mitigatie 3).

Steken zee-aas

NB: het betreft hier kleinschalige, handmatige winning van pieren en zagers.

Wanneer tijdens het steken naar zagers litorale mosselbanken worden beschadigd, kan dit leiden tot significante aantasting van het habitatype **droogvallende platen**. De laatste jaren wordt echter weinig gestoken bij mosselbanken, mede door de sterke opkomst van de Japanse oester zodat het effect op dit moment erg klein is. Door als mitigerende maatregel het steken van pieren en zagers op mosselbanken te verbieden, kan de activiteit in de huidige intensiteit verder voortgang vinden. Een optie is om een pilot te starten met het reguleren van spitten in/bij een schelpdier-/mosselbank van West-Terschelling, met het oog op toezicht, handhaving en effecten.

3.4 Mitigatie-activiteiten Noordzeekustzone

Evenementen

Door evenementen in het broedseizoen in de nabijheid van broedgebieden van de **strandplevier** kunnen broedende vogels verstoord worden. Dit kan leiden tot het 'mislukken' van een broedsel, wat gezien de verbeteropgave die voor deze soort geldt, kan leiden tot een significant effect. Dit is te mitigeren door bij evenementen daadwerkelijke broedlocaties van de strandplevier op 500 meter afstand af te zetten voor publiek en deelnemers. Hoewel significante effecten voor de **bontbekplevier** niet verwacht worden, kan voor deze soort bij grootschalige evenementen dezelfde maatregel overwogen worden.

Boomkorvisserij, bordenvisserij, staandwantvisserij en garnalenvisserij

Mitigerende maatregelen worden zijn vastgelegd in het VIBEG-akkoord (2011). Ngo's, bedrijfsleven en overheid hebben daarin een pakket visserijmaatregelen (VIBEG-maatregelen) afgesproken dat nodig is om de natuur te beschermen in de aangewezen Natura 2000-gebieden Noordzeekustzone en de Vlake van de Raan. Het "VIBEG-maatregelenpakket" wordt als uitgangspunt genomen voor het reguleren – in het belang van de Natura 2000 natuurbescherming – van de beroepsvisserij door middel van Nb-wetvergunningen (voor bodemberoerende visserijen) of door middel van het opnemen in het Natura 2000-beheerplan Noordzeekustzone (visserij met vaste vistuigen). Zie verder het NEA-deelrapport beheerplankader voor visserij

Door het inzetten van verduurzamingstrajecten voor de (bodemberoerende) beroepsvisserij, in combinatie met het sluiten van gebieden voor (bepaalde vormen van) visserij zal leiden tot afname van bodemverstoring en meer rust voor met name schelpdieretende vogels. Afname van bodemverstoring en het bereiken van een situatie, waarbij de natuurlijke dynamiek bepalend is als ecologische randvoorwaarde, zal naar verwachting leiden tot een kwaliteitsverbetering van het habitatype **permanent overstroomde zandbanken** (Jak *et al.*, 2011). De waarde van de bodemdieren voor de kwaliteit van habitatype permanent overstroomde zandbanken (H1110B) is gelegen in de intrinsieke waarde en als voedselbron voor schelpdieretende duikeenden (kernopgave 1.01) en bodemdier-etende vissen. Op langere termijn zal naar verwachting pas herstel worden waargenomen (vanaf tweede beheerplanperiode, dus vanaf 6 jaar na invoering van de maatregelen).

Staadwantvisserij

Voor de **Bruinvis** in de Noordzee is zeer recent een beschermingsplan opgesteld door Camphuysen & Siemensma (2011). Daarin wordt een pakket aan mitigerende maatregelen voor de gehele Nederlandse Noordzee voorgesteld.

4 Nb-wetvergunde activiteiten (stap 2)

4.1 Inleiding

In de 2^e fase van het NEA-project voor de Waddenzee en de Noordzeekustzone zijn activiteiten die in het verleden al getoetst zijn vanuit de Nb-wet nader beschouwd. Ten behoeve van de cumulatietoets dient in beeld gebracht te worden welke activiteiten reeds een vergunning verkregen hebben in het kader van de Nb-wet en wat de effecten van deze activiteiten op de kwalificerende natuurwaarden van de Waddenzee en de Noordzeekustzone zijn. Vergunningen worden alleen verleend wanneer aan de criteria van de Natuurbeschermingswet wordt voldaan, hetgeen onder omstandigheden betekent dat al dan niet met behulp van mitigatie of compensatie significant negatieve effecten worden voorkomen of worden gecompenseerd⁵. Dit kan de uitkomst zijn van een passende beoordeling, waarin de effecten van de betreffende activiteit op natuurwaarden worden beschreven en beoordeeld. Vergunde activiteiten kunnen echter nog wel leiden tot (niet significante) effecten. De optelsom van deze zogenoemde resteffecten van vergunde activiteiten op instandhoudingsdoelen is echter in cumulatie met andere factoren mogelijk wel significant.

Het doel van het deelrapport Nb-wetvergund gebruik is het bieden van inzicht in de resteffecten van de Nb-wetvergunde activiteiten op de instandhoudingsdoelstellingen van de Waddenzee en de Noordzeekustzone. Inzicht in deze resteffecten is nodig om bij de cumulatietoets zekerheid te kunnen verkrijgen over de vraag of deze resteffecten samen met andere effecten van huidige activiteiten en externe werking kunnen leiden tot het niet behalen van bepaalde instandhoudingsdoelstellingen.

De verleende Nb-wetvergunningen en de daaraan ten grondslag liggende overwegingen en/of passende beoordelingen vormen het uitgangspunt van de resteffectenanalyse vergund gebruik. De activiteiten in de Waddenzee en Noordzeekustzone die eerder vergund zijn, worden dus niet opnieuw getoetst. Alleen voor instandhoudingsdoelstellingen die niet of waarschijnlijk niet gehaald worden, of waarbij dit onduidelijk is, worden de resteffecten van de Nb-wetvergunde activiteiten bepaald. Tevens is specifiek aandacht besteed aan de soorten en habitattypen waarvoor ten tijde van de vergunningverlening een behoudsopgave gold en momenteel een verbeteropgave. Daarnaast zijn activiteiten bij deze toets betrokken, waarvoor het bevoegd gezag heeft beoordeeld dat geen Nb-wetvergunning noodzakelijk was.

Met behulp van de vier stappen in paragraaf 2.3 zijn de resteffecten van alle Nb-wetvergunde activiteiten in de Waddenzee en Noordzeekustzone bepaald en is beschreven welke resteffecten optreden op welke instandhoudingsdoelstellingen. In onderstaande tabellen is een overzicht weergegeven van deze effectbeoordeling, waarbij per type activiteit is aangegeven of de Nb-wetvergunde activiteiten samen leiden tot resteffecten.

In het deelrapport Nb-wet Vergund gebruik zijn de resteffecten per gebruiksvorm per vergunning gedetailleerd beschreven. In onderstaande paragrafen is deze beoordeling van resteffecten samengevat.

⁵ Activiteiten die wel tot significante effecten leiden zijn alleen vergunbaar na het doorlopen van de ADC toetst. Dit kan betekenen dat activiteiten vergunbaar zijn wanneer een volledige compensatie van de effecten plaatsvindt. Er zijn in geval van compensatie (netto) geen significante effecten.

4.2 Resteffecten Nb-wetvergund gebruik Waddenzee

In de volgende tabel is een overzicht gegeven van de resteffecten op relevante instandhoudingsdoelstellingen van de Waddenzee.

Tabel 5. Overzicht resteffecten op relevante instandhoudingsdoelstellingen Waddenzee per gebruiksvorm.

Overzicht resteffecten Waddenzee																								
Nr	Habitattypen					Broedvogels										Niet-broedvogels								
	H110A Permanent overstromde zandbanken	H1140A Droogvallende platen	H1330A Schorren en zilte graslanden (buitendiks)	H1330B Schorren en zilte graslanden (binnendiks)	H2190 Vochtige duinvalleien	A063 Eider	A082 Blauwe kiekendief	A132 Kluut	A137 Bontbekplevier	A138 Strandplevier	A191 Grote stern	A193 Visdief	A194 Noordse stern	A222 Velduil	A017Aalscholver	A052 Wintertaling	A053 Wilde eend	A062 Topper	A063 Eider	A067 Brilduiker	A070 Grote zaagbek	A130 Scholekster	A140 Goudplevier	A143 Kanoet
Civiele werken en economisch gebruik																								
Onderhoudsbagger-werk en bagger-verspreiding	k	v	g	g	g	g	g	v	g	g	v	v	v	g	v	g	g	v	v	v	v	v	g	g
Onderhoud kabels en leidingen	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v
Schelpenwinning	k	g	g	g	g	v	g	v	v	v	v	v	v	g	g	g	g	v	v	g	g	v	g	v
Scheepvaart	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g
Luchtvaart	g	g	g	g	g	g	g	v	v	g	g	v	g	g	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v
Diepe delfstoffenwinning	g	k	g	g	g	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v
Industriële bedrijvigheid	v	v	g	g	g	g	g	v	v	v	g	v	v	v	v	v	v	g	v	g	g	v	v	v
Natuurbeheer en agrarisch gebruik																								
Natuurbeheer en agrarisch gebruik	g	g	v	v	g	v	g	v	v	v	g	v	v	g	g	v	v	g	g	g	g	v	g	v
Recreatie																								
Wadlopen	g	g	v	v	g	v	g	v	v	v	v	v	v	g	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v
Water- en oeverrecreatie	g	g	v	v	v	v	g	v	v	v	v	v	v	g	v	v	v	g	v	g	g	v	v	v
Evenementen	g	g	g	g	g	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v
Recreatie op kunstmatige stranden	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	v	g	v
Rondvaarttochten en robbentochten	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	v	v	v	g	g	g	g	v	g	v
Visserij																								
Garnalenvisserij	o	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	k	g	g	k	k	k	k	g	g	g
Mosselzaadvisserij	o	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	o	k	k	g	g	g	g
Handkokkelvisserij	g	v	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	k	g	g	o	v	v
Mechanische pierenwinning	g	k	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	v	g	v
Mosselzaadinvanginstallaties (MZI)	v	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	v	v	g	g	g	g	g
Proefimport mosselzaad	v	v	g	g	g	g	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v
Demonstratievisserij	v	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	v	g	g	v	v	v	v	v	g	v
Vaste vistuigvisserij	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	v	g	g	v	v	v	v	g	g	g
Calamiteitenbestrijding, monitoring en overig gebruik																								
Calamiteitenbestrijding en oefeningen	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	v	v	v	g	v	g	g	v	v	v
Monitoring en onderzoek	v	v	v	v	g	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v
Windmolenpark achter de zeedijk	g	g	g	g	g	g	g	v	g	g	g	v	v	v	g	v	v	g	g	g	g	g	g	g
Overig gebruik	g	v	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	v	g	g	g	v	g	g	v	v	v

Wit = geen resteffect (ge), lichtblauw = verwaarloosbaar resteffect (v), blauw = klein resteffect (k), donkerblauw = groot resteffect (gr), paars = onduidelijk (o)

4.3 Resteffecten Nb-wetvergund gebruik Noordzeekustzone

De resteffecten van Nb-wetvergund gebruik Noordzeekustzone zijn in de volgende tabel weergegeven.

Tabel 6. Overzicht resteffecten op relevante instandhoudingsdoelstellingen Noordzeekustzone per gebruiksvorm.

	H1110B Permanent overstromde zandbanken	H2190B Vochtige duinvaleien	A137 Bontbekplevier	A138 Standplevier	A062 Topper	A063 Eider	A065 Zwarte zee-eend	A177 Dwergmeeuw
Civiele werken en economisch gebruik								
Schelpenwinning	k	g	g	g	v	v	v	g
Luchtvaart	g	g	v	g	v	v	v	v
Diepe delfstoffenwinning	g	g	g	g	g	g	g	g
Recreatie								
Evenementen	g	g	v	v	v	v	v	v
Visserij (dit onderdeel wordt toegevoegd zodra de memo's vergund gebruik visserij definitief zijn)								
Garnalenvisserij	o				k	k	gr	
Mesheftenvisserij	v				v	v	v	
Calamiteitenbestrijding, monitoring en overig gebruik								
Monitoring en onderzoek	v	v	v	v	v	v	v	v
Overig gebruik	g	g	g	g	g	v	g	g

Wit = geen resteffect (g), **lichtblauw** = verwaarloosbaar resteffect (v), **blauw** = klein resteffect (k), **donkerblauw** = groot resteffect (gr), **paars** = onduidelijk resteffect (o).

4.4 Conclusies Nb-wetvergund gebruik

Uit bovenstaande tabellen blijkt dat als gevolg van de meeste Nb-wetvergunde activiteiten geen of verwaarloosbare resteffecten optreden. Deze worden niet meegenomen in de cumulatietoets. Kleine, matige, grote en onduidelijke resteffecten worden wel meegenomen in de cumulatietoets. Hieronder is een overzicht gegeven van de activiteiten waarvoor dit geldt.

De volgende **kleine** resteffecten die optreden op de relevante instandhoudingsdoelstellingen van de **Waddenzee** worden meegenomen in de cumulatietoets:

- Onderhoudsbaggerwerk en baggerverspreiding: H1110A permanent overstromde zandbanken
- Schelpenwinning: H1110A permanent overstromde zandbanken
- Diepe delfstoffenwinning: H1140A droogvallende platen
- Garnalenvisserij: A017 aalscholver, A063 eider, A062 topper, A067 brilduiker, A070 grote zaagbek
- Mosselzaadvissers A063 eider, A067 brilduiker
- Handkokkelvisserij: A063 eider
- Mechanische pierenwinning: H1140A droogvallende platen.

De volgende **onduidelijke** resteffecten die optreden op de relevante instandhoudingsdoelstellingen van de **Waddenzee** worden meegenomen in de cumulatietoets:

- Garnalenvisserij: H1110A permanent overstroomde zandbanken
- Mosselzaadvisserij: H1110A permanent overstroomde zandbanken, A062 topper
- Handkokkelvisserij: A130 scholekster.

De volgende **kleine** resteffecten die optreden op de relevante instandhoudingsdoelstellingen van de **Noordzeekustzone** worden meegenomen in de cumulatietoets:

- Schelpenwinning: H1110A permanent overstroomde zandbanken
- Garnalenvisserij: A063 eider, A062 topper.

De volgende **grote** resteffecten die optreden op de relevante instandhoudingsdoelstellingen van de **Noordzeekustzone** worden meegenomen in de cumulatietoets:

- Garnalenvisserij: A065 zwarte zee-eend.

De volgende **onduidelijke** resteffecten die optreden op de relevante instandhoudingsdoelstellingen van de **Noordzeekustzone** worden meegenomen in de cumulatietoets:

- Garnalenvisserij: H1110B permanent overstroomde zandbanken.

Voor de Waddenzee zijn er zeven Nb-wetvergunde activiteiten met één of meer resteffecten die klein, matig, groot of onduidelijk zijn en dus in aanmerking komen voor de cumulatietoets: onderhoudsbaggeren en baggerverspreiding, schelpenwinning, diepe delfstofwinning, garnalenvisserij, mosselzaadvisserij, handkokkelvisserij en mechanische pierenwinning.

Datzelfde geldt voor 8 habitattypen en soorten met een instandhoudingsdoel in de Waddenzee: H1110A, H1140A, aalscholver, brilduiker, eider (nb), grote zaagbek, topper en scholekster.

Voor de Noordzeekustzone zijn er 3 vergunde activiteiten met één of meer resteffecten die klein, matig, groot of onduidelijk zijn en dus in aanmerking komen voor de cumulatietoets: schelpenwinning, suppletie, garnalenvisserij.

Datzelfde geldt voor 4 habitattypen en soorten met een instandhoudingsdoel in de Noordzeekustzone: H1110B, eider, topper, zwarte zee-eend.

5 Externe werking (stap 3)

5.1 Inleiding

Het deelrapport Externe werking is opgesteld om zicht te krijgen op activiteiten die langs de weg van 'externe werking' van invloed zouden kunnen zijn op de instandhoudingsdoelstellingen van de Waddenzee en Noordzeekustzone. De volgorde van werken was als volgt:

1. Quick scan externe werking: het genereren van een zo compleet mogelijk overzicht van vormen van externe werking die op kunnen treden. Met deze quick scan wordt invulling gegeven aan het doel om een compleet overzicht te krijgen van mogelijk optredende externe effecten, al dan niet (mogelijk) significant.
2. Bepalen van welke vormen van externe werking significante gevolgen niet kunnen worden uitgesloten .
3. Voorstellen voor het mitigeren van de effecten van activiteiten waarvan significante gevolgen niet kunnen worden uitgesloten.

5.2 Quick scan externe werking

In het kader van de quick scan zijn tabellen opgesteld die voor alle instandhoudingsdoelstellingen van de Waddenzee en Noordzeekustzone een overzicht geven van de externe werking per (groep van) activiteit(en). In de tabellen is door een team van specialisten⁶ op basis van de hun bekende literatuur en expert judgement voor alle vormen van externe werking aangegeven of er al dan niet sprake kan zijn van een effect (al dan niet significant) door externe werking.

In het NEA-deelrapport Externe werking zijn twee overzichtstabellen opgenomen met een quick scan externe werking Waddenzee en Noordzee.

5.3 Effecten van externe werking

Van een aantal vormen van externe werking kunnen (significante) effecten op de Waddenzee en Noordzeekustzone op voorhand voor alle instandhoudingsdoelstellingen worden uitgesloten. De combinaties instandhoudingsdoelstelling en groep van activiteiten waarvoor effecten uitgesloten kunnen worden zijn niet nader onderzocht. De onderbouwing voor het op voorhand kunnen uitsluiten van effecten is te vinden in het deelrapport Externe werking. Onderstaande tabel geeft de combinaties instandhoudingsdoelstelling en groep van activiteiten weer waarvoor wel externe werking kan optreden en die nader zijn onderzocht.

⁶ Specialisten van IMARES, ARCADIS en Rijkswaterstaat.

Tabel 7. Combinaties instandhoudingsdoelstelling – groep van activiteiten Waddenzee waarvoor externe werking kan optreden en die nader zijn onderzocht

Waddenzee	INDUSTRIE				LANDBOUW-Activiteiten				VERKEER				ZANDWINNING - SUPPLIES & BAGGEREN EN BAGGERSTORT				JACHT - SCHADEBESTRIJDING				VISSERIJ				WONEN & RECREATIE				WINDMOLENS, HOOGSPANNING & HOOGBOUW				LANDGEBRUIK				OVERIGE																																																																															
	Deposities/lozingen				Koelwaterinname				Geluid/trilling				Licht				Silhouet/overig				Deposities				Silhouetwerking/geluid				Deposities				Silhouetwerking/geluid/licht				Verontreiniging				Verontreiniging				Geluid/silhouetwerking				Silhouetwerking/geluid				Sterfte				Onttrekking				Silhouetwerking/geluid				Licht				Silhouetwerking/geluid				Silhouetwerking/geluid/licht				Barrierewerking				sterfte				Landbouw				Verstedelijking				Niet N2000-natuur				Voedseltoestand zoetwaterlozing				Invloed broedgebied				Invloed overwinteringsgebied				Trekroute vogels & vissen				Lozingen			
Instandhoudingsdoel																																																																																																																				
Habitats																																																																																																																				
H1110A - Permanent overstromde zandbanken (getijdengebied)																																																																																																																				
H1140A - Slik- en zandplaten (getijdengebied)																																																																																																																				
H1330A - Schorren en zilte graslanden (buitendijks)																																																																																																																				
H1330B - Schorren en zilte graslanden (binnendijks)																																																																																																																				
H2130A - *Grijze duinen (kalkrijk)																																																																																																																				
H2130B - *Grijze duinen (kalkarm)																																																																																																																				
H2190B - Vochtige duinvalleien (kalkrijk)																																																																																																																				
Broedvogels																																																																																																																				
A063 - Eider																																																																																																																				
A082 - Blauwe Kiekendief																																																																																																																				
A132 - Kluit																																																																																																																				
A137 - Bontbekplevier																																																																																																																				
A138 - Strandplevier																																																																																																																				
A191 - Grote stern																																																																																																																				
A193 - Visdief																																																																																																																				
A194 - Noordse Stern																																																																																																																				
A222 - Velduil																																																																																																																				
Niet-broedvogels																																																																																																																				
A017 - Aalscholver																																																																																																																				
A052 - Wintertaling																																																																																																																				
A053 - Wilde eend																																																																																																																				
A062 - Topper																																																																																																																				
A063 - Eider																																																																																																																				
A067 - Brilduiker																																																																																																																				
A070 - Grote Zaagbek																																																																																																																				
A130 - Scholekster																																																																																																																				
A140 - Goudplevier																																																																																																																				
A143 - Kanoet																																																																																																																				
Verwachte doelrealisatie:																																																																																																																				
Type externe werking																																																																																																																				
Niet																																																																																																																				
Waarschijnlijk niet																																																																																																																				
Onduidelijk																																																																																																																				

Tabel 8. Combinaties instandhoudingsdoelstelling – groep van activiteiten Noordzeekustzone waarvoor externe werking kan optreden en die nader zijn onderzocht

Noordzeekustzone										INDUSTRIE				LANDBOUW-Activiteiten				VERKEER				ZANDWINNING, -SUPPLETIES & BAGGEREN EN BAGGERSTORT				JACHT - SCHADEBESTRIJDING				VISSERIJ				WONEN & RECREATIE				WINDMOLENEN, HOOGSPANNING & HOOGBOUW				LANDGEBRUIK				OVERIGE																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																														
Instandhoudingsdoel										Depositiel/ozhgen Koelwaterinname Geluid/trilling Licht Silhouet/overig				Depositie Silhouetwerking/geluid				Depositie Silhouetwerking/geluid/licht				Verstrobeling Verontreiniging Geluid/silhouetwerking				Silhouetwerking/geluid Sterfte				Onttrekking Silhouetwerking/geluid				Licht Silhouetwerking/geluid				Silhouetwerking/geluid/licht Barrièrewerking Sterfte				Landbouw Verstedelijking Niet N2000-natuur				Voedseltoestand zoetwaterlozing Invloed broedgebied Invloed overwinteringsgebied Trekroute vogels & vissen Loozingen																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																														
Habitats																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												

Voor de instandhoudingsdoelstellingen uit bovenstaande tabellen is de mate beoordeeld waarin externe werking optreedt, en of het een (significant) negatieve invloed heeft of kan hebben op de staat van instandhouding van de soorten en habitattypen. De beoordeling van de gevolgen van de verschillende vormen van externe werking heeft plaatsgevonden op basis van bekend onderzoek en expert judgement.

Met uitzondering van H1110A en de Scholekster gaat het in alle gevallen om effecten die niet tot mogelijk significante gevolgen leiden, of om effecten die ver weg optreden in gebieden waar via het beheerplan geen invloed uitgeoefend kan worden.

Het effect van boomkorvisserij op de samenstelling van de vispopulaties in de Waddenzee (kwaliteitsbepalend aspect voor H1110A) is onduidelijk. Vastgesteld is dat het effect op de soortensamenstelling van H1110B in de Noordzeekustzone groot is. De relatie tussen de soortensamenstelling en de boomkorvisserij op de Noordzee is in de Noordzeekustzone sterker dan op de Waddenzee, waardoor het effect op de Waddenzee onduidelijk is.

De externe werking voor de scholekster – het landgebruik in de Nederlandse broedgebieden – kan evenmin worden gereguleerd in het beheerplan Waddenzee en dient elders te worden geagendeerd bij bevoegde instanties. Het effect van het verruigen van de duinen van de Waddeneilanden voor de blauwe kiekendief en velduil is als niet-significant beoordeeld. Aangezien deze uitspraak enigszins onzeker is omdat het effect daarvan niet goed te kwantificeren is, worden hiervoor wel mitigerende maatregelen beschreven.

Voor alle instandhoudingsdoelstelling waarvoor de effecten van externe werking zijn bepaald, behalve één habitattype en één soort, is geconcludeerd dat externe werking als gevolg van activiteiten die in de nabijheid van de Noordzeekustzone plaatsvinden (en in het beheerplan gereguleerd kunnen worden) niet leidt tot mogelijk significante effecten. Effecten van de visserij op de Noordzee kunnen in belangrijke mate doorwerken naar de kwaliteit van habitattype H1110B in de Noordzeekustzone, voor zover het de aspecten samenstelling visgemeenschap en typische soorten vissen betreft. Daarnaast kunnen voor één soort (eider) enkele activiteiten en ontwikkeling verder weg (in het buitenland) leiden tot mogelijk significante effecten.

5.4 Mitigatie van externe werking

Van de volgende vormen van externe werking is een significante effect op een instandhoudingsdoel in de Waddenzee als gevolg van externe werking niet uit te sluiten:

- Jacht in het buitenland, op de instandhoudingsdoelen voor eider en goudplevier.
- Landgebruik, op het instandhoudingsdoel voor de scholekster.
- De situatie in het overwinteringsgebied op het instandhoudingsdoel voor bontbekplevier
- Het klimaateffect in de broedgebieden voor het instandhoudingsdoel van de eider (klimaateffect broedgebieden)
- Visserij op de Noordzee op de instandhoudingsdoelen van het habitattype H1110A

Daarnaast is van de volgende vormen van externe werking is een significante effect op een instandhoudingsdoel in de Noordzeekustzone als gevolg van externe werking niet uit te sluiten:

- Jacht in het buitenland, op het instandhoudingsdoel voor de eider.
- Klimaateffect broedgebieden op het instandhoudingsdoel voor de eider.
- Visserij op de Noordzee op de instandhoudingsdoelen van het habitattype H1110B

Het is wenselijk om deze activiteiten met een mogelijk significant negatief effect te mitigeren. In deze studie zijn wij dit nagegaan, met de volgende conclusies:

Mitigatie van jacht

De mogelijke significante gevolgen door jacht betreft jacht in het buitenland. Geen van de soorten waar jacht een significant effect op kan hebben, wordt in Nederland bejaagd. Dit aspect is in het beheerplan niet te mitigeren en om die reden worden er ook geen maatregelen voorgesteld.

Mitigatie van landgebruik

Eén van de vermoedelijke oorzaken van de ongunstige staat van instandhouding van de scholekster is het lage reproductiesucces van de soort, waardoor de aantallen die in de winter in de Waddenzee voorkomen lager zijn dan het aantal dat bij de instandhoudingsdoelstelling gesteld is. De manier waar op het landgebruik in de Nederlandse broedgebieden (het agrarisch landschap) plaatsvindt, bepaalt in belangrijke mate het broedsucces. Dat het op peil houden van de weidevogelstand in Nederland tot nu toe op enkele uitzonderingen na nog geen succes is, is duidelijk. Er zullen ingrijpende en beheerplan overstijgende maatregelen noodzakelijk zijn om het broedsucces van de scholekster weer op peil te brengen.

Mitigatie van overige aspecten

Als gevolg van verruiging is het foerageergebied van de blauwe kiekendief en de velduil op Waddeneilanden minder geschikt geworden. Door de toch al lage konijnenstand en de toegenomen dekking voor konijnen kunnen de vogels minder makkelijk prooi bemachtigen. Mitigatie dient te

bestaan uit het terugdringen van de successie. Doordat veel delen van het duin door de jarenlange lage konijnenstand zijn “doorgeschoten” is het weer op peil krijgen van de konijnenstand onvoldoende om de oude situatie te herstellen. Er zal middels beheer ingegrepen moeten worden om de verruiging terug te dringen. Vervolgens kan het habitat middels konijnenbegrazing, eventueel aangevuld met beheersmatige begrazing, er voor zorgen dat het habitat geschikt blijft als foerageergebied. Maatregelen van deze strekking zijn reeds voorgesteld in het kader van de beheerplannen voor de duinen van de Waddeneilanden. De visserij op de Noordzee wordt aangepast in de herziening van het gemeenschappelijke Europese visserijbeleid. Er kan een verduurzaming worden verwacht waarmee mogelijk ook de effecten op de vispopulaties van de Noordzeekustzone en de Waddenzee sterk worden gereduceerd.

6 Kaders huidige activiteiten

6.1 Inleiding

Voor de activiteiten baggeren, zandsuppletie, waterrecreatie en visserij is bekeken welke effecten aanwezig zijn, welke voorwaarden er gesteld zijn aan de activiteit om deze effecten te beperken en welke voorwaarden nog kunnen worden gesteld. Op basis hiervan is een kader geformuleerd waarin wordt aangegeven op welke wijze bovengenoemde activiteiten – al dan niet onder het stellen van voorwaarden - vrijgesteld zijn van de vergunningplicht. Het gaat met andere woorden om een vrijstelling van een Nb-wetvergunning voor huidige activiteiten, waarbij de algemene voorwaarde geldt dat betreffende activiteit niet in betekenende mate zal wijzigen. Daarnaast zijn veelal meer specifieke voorwaarden nodig (af te leiden uit de vergunningsvoorschriften) die moeten voorkómen dat er een significant effect op één of meer instandhoudingsdoelstellingen ontstaat en/of ervoor zorgen dat verstoring/verslechtering verder geminimaliseerd wordt.

De effecten en voorwaarden van de activiteiten baggeren, zandsuppletie, waterrecreatie en visserij zijn gedetailleerd beschreven in de deelrapporten Kader baggeren, Kader zandsuppletie, Kader waterrecreatie en Kader visserij. In onderstaande paragrafen zijn de voorwaarden uit deze kaders samengevat.

6.2 Kader baggeren

Het voorwaardenkader ten aanzien van baggeren volgt het beleidskader 3e Nota Waddenzee (PKB) en de algemene principes Natura 2000. Daarbij is de huidige situatie van baggerwerkzaamheden als uitgangspunt genomen (bestaande en regelmatig terugkerende onderhoudsbaggeractiviteiten), ongeacht of er sprake is van gebruik met of zonder bestaande Nb-wetvergunning. Het baggerkader is van toepassing op de Waddenzee en – voor zover relevant voor dit gebied - op de Noordzeekustzone (indien daar baggerwerken moeten worden uitgevoerd die aansluiten op die in de Waddenzee). Nieuwe plannen of projecten op het gebied van baggerwerkzaamheden worden niet onder autonome ontwikkeling geschaard en vallen buiten beschouwing van dit voorwaardenkader. Nieuwe plannen en projecten blijven Nb-wet vergunningplichtig. Voor nieuwe plannen of projecten vormt het voorwaardenkader wel een toetsmoment voor zowel bevoegd gezag als initiatiefnemer: is er een Nb-wetvergunning nodig of wordt er voldaan aan de voorwaarden voor vrijstelling. Voor ontwikkelingen die niet binnen het gestelde voorwaardenkader vallen, blijft het vergunningentraject van toepassing. Het voorwaardenkader wordt in de planperiode herzien als wijzigingen in de technieken of kennis – gericht op beter behalen van de doelen – daartoe aanleiding geven.

Algemene voorwaarden

- Streven naar minimalisatie van de hoeveelheid baggerwerk, o.a. door bij het vaargeulonderhoud de natuurlijke morfologische ontwikkelingen van de geulen te volgen;
- Er mag in de Waddenzee alleen baggerspecie uit de geulen van de Waddenzee en de rechtstreeks daarmee in verbinding staande havens worden verspreid;
- Zo weinig mogelijk verspreidingslocaties gebruiken;
- De te verspreiden specie dient te voldoen aan de kwaliteitseisen volgens het Besluit Bodemkwaliteit.
- Het huidige beleid waarbij zand dat vrijkomt bij het vaarwegonderhoud mag worden onttrokken aan de Waddenzee en ter beschikking komt voor de zandhandel, wordt voortgezet. Het beleid “geen zand onttrekken uit het kustfundament” wordt hierbij vastgehouden. De Waddenzee is een zandimporterend systeem en de zandonttrekking wordt vereffend door (extra) suppletie in de Noordzeekustzone;
- De maximum jaarlijks te onttrekken hoeveelheid zand wordt vastgesteld op 0,5 mln m³;

- Baggerspecie die wordt gelost middels onderlossers moet worden verspreid op permanente en relatief diepe locaties (geulen waar weinig bodemfauna aanwezig is) met relatief hoge stroomsnelheden (voor optimale verspreiding) en die geen rol spelen bij andere beheervraagstukken;
- Ten behoeve van afstemming werkzaamheden vindt minstens éénmaal per jaar overleg plaats in het 1e kwartaal tussen Nb-wet bevoegd gezag vergunningverlening (nu: EL&I DRZ-Noord) en de vaarweg- en havenbeheerders;
- Bij sterk slibhoudende baggerspecie (vooral in havens) vindt het baggeren en verspreiden bij voorkeur plaats tijdens de winterperiode (i.v.m. minder primaire productie in deze periode). Wanneer het om nautische- of veiligheidsredenen niet mogelijk is om de werkzaamheden in deze periode uit te voeren kan het werk buiten deze periode uitgevoerd worden. Ook wanneer baggeren in een geconcentreerde (winter)periode leidt tot toename van het baggerbezwaar kan van bovenstaande regel worden afgeweken;
- Bagger mag niet worden verspreid:
- binnen 1000 meter van gebieden met rijke flora en fauna, waaronder mossel-, oester- en kokkelbanken en mosselpercelen;
- binnen 500 meter van vogelbroedgebieden en hoogwaterrustplaatsen, bij voorkeur niet tijdens de kentering;
- binnen 1500 meter van rust- en zoogplaatsen van zeehonden.

Specifieke voorwaarden methoden, techniek en periode

- In principe heeft een techniek die de natuurlijke situatie van sedimenttransport zo goed mogelijk benadert de voorkeur, omdat dan de impact op de morfologie van habitatype H1110A zo klein mogelijk is en er tevens minder negatieve gevolgen zijn voor vogels, zeezoogdieren en vissen die afhankelijk zijn van een ongestoorde Waddenzee;
- In situaties met een sterke stroom- en dieptegradiënt (in sommige havens gelegen aan diep vaarwater) en met de huidige kennis kan opwoelen van bagger (door agiteren, injecteren) en vervolgens verspreiden door het (direct) op stroom te zetten in een (semi-) permanente situatie een geschikte techniek zijn die de natuurlijke situatie van slibtransport benadert. Algemene voorwaarde is dat het 'op stroom zetten' niet mag leiden tot transport van het opgewoelde sediment naar aangrenzende baggerlocaties. Dat geldt vooral voor het opwoelen (bijv. door 'ploegen') van baggerspecie dat is aangeslibd over een langere periode;
- Baggerwerken kunnen in vele situaties worden uitgevoerd met sleephopperzuiger, kraan of grijper. Vervolgens transport in de beun en gelijkmatig verspreiden op de verspreidingslocatie(s), echter op zo min mogelijk verschillende om verstoring in ruimtelijke zin te beperken;
- "Rainbowen" kan alleen in bijzondere situaties worden toegepast na overleg met en goedkeuring van EL&I en onder strikte voorwaarden, zoals alleen in stromend water, monitoring van de ophoging, kleinere hoeveelheden, niet op drooggevallen platen (dus rond hoogwater) – per jaar mag niet meer dan 0,5 cm baggerspecie op de plaat achterblijven – en vrijwaren van mossel-, oester- en kokkelbanken;
- Steekzuigen is niet toegestaan i.v.m. ontstaan van grote putten in de bodem;
- Transport naar verspreidingslocaties met een persleiding wordt nu niet toegepast en is niet toegestaan en blijft, mocht er gezien de bereikbaarheid van de locatie behoefte aan zijn, vergunningplichtig.

Specifieke voorwaarden monitoring

- Jaarlijks wordt bekeken of er een tussentijdse aanpassing van verspreidingslocaties nodig en wenselijk is (m.b.v. een quick scan). Eenmaal per 3 jaar wordt het gebruik van de verspreidingslocaties op alle facetten geëvalueerd en afgestemd op de natuurlijke dynamiek, kwetsbare locaties (schelpdierbanken, foerageergebieden van vogels en rustplaatsen van zeehonden) en voortschrijdend inzicht. Er vindt hierover afstemming tussen de bevoegde gezagen plaats;

- Jaarlijks worden de baggeractiviteiten geregistreerd door de beheerders en doorgegeven aan het ministerie van EL&I DRZ-Noord. Daarbij worden de volgende aspecten geregistreerd:
- Hoeveelheid gebaggerd materiaal;
- Kwaliteit (voldoen aan eisen Besluit Bodemkwaliteit);
- Samenstelling sediment (o.a. korrelgrootte);
- Verspreidingslocatie, -periode en -diepte;
- Steekproefsgewijs worden effecten gemonitord;
- Motivering baggeren en verspreiden buiten winterperiode.
- De baggerrapportages zijn toegankelijk via een internetsite.

Informatie innovatie en onderzoek

- De beheerders van de vaarwegen en de havens willen op een zo efficiënt mogelijke wijze de vaarwegen op orde hebben en houden. De inzet van de beheerders is daarom altijd een zo beperkt mogelijk baggervolume. Het economische belang en het ecologische belang (minder effect vertroebeling en 'ondersneeuwen') gaan hierbij hand in hand. De beheerders zijn op zoek naar innovatie ter beperking van de hoeveelheden baggerspecie.
- Innovatie met een mix van andere technieken, ander gebruik van de Waddenzee en mogelijk fysieke aanpassingen blijft in de beheerplanperiode vergunningplichtig om een goede, integrale afweging te borgen. Succesvolle resultaten van dit soort innovatie-trajecten kunnen in de volgende beheerplanperiode in het voorwaardenkader worden meegenomen. In deze beheerplanperiode worden voor het efficiënt behalen van de doelen dergelijke innovaties gesteund. Voorbeelden zijn:
- Groningen Seaports verkent in samenwerking met de havenbeheerder van Harlingen de haalbaarheid van een andere toepassing van de airset-techniek, waarbij de sliblaag op de havenbodem nabij de havenmond in losse toestand wordt gehouden, met als doel om scheepvaart door de losse sliblaag (slibwolk) heen mogelijk te maken. Mogelijk neveneffect is dat er minder slibintrek verderop de haven ingaat door de hogere ligging van de havenbodem. Mogelijk biedt deze techniek perspectief voor de toekomst.
- Op initiatief van Programma Naar een Rijke Waddenzee wordt gekeken naar de mogelijkheden om de bereikbaarheid van Ameland duurzamer te krijgen, met voordelen voor people, planet en profit. Uit de voorverkenning (februari 2011) blijkt dat betrokken partijen graag willen bijdragen aan een duurzame bereikbaarheid met minder baggeren. Iedereen ziet mogelijkheden en er is veel bereidheid tot samenwerken van lokale partijen. Geadviseerd wordt over te gaan tot een vervolg in de vorm van een pilot, gericht op goede bereikbaarheid met minder baggerwerk.
- In het Beheerplan Rijkswateren wordt aangegeven dat meer kennis gewenst is over de slibhuishouding in de Waddenzee. Deze verkenning heeft als doel kennis en inzichten vast te leggen over de toestand en trends van de slibhuishouding in de Waddenzee en de menselijke invloeden hierop. Het idee is om hier invulling aan te geven door modelstudies en gerichte metingen. Er dient meer duidelijkheid te worden gegeven in effecten van menselijk handelen (waaronder baggeren en verspreiden, zandsuppleren, ingrepen langs de kust) op de slibhuishouding van de Waddenzee. In dit onderzoek wordt gekeken naar kwaliteitselementen als zeegras, macrofauna en fytoplankton en kan ook de relatie worden gelegd met relevante N2000-doelen, zoals zichtjagers (m.n. sterns). Het vergroten van de kennis, inzicht en monitoring van de slibhuishouding wordt ook door het programma Naar een Rijke Waddenzee en de Waddenacademie gesteund. Doel is om vanuit de verschillende (beleids)opgaven tot één totaal te komen die alle kennisvragen kan beantwoorden. Kennis over de slibhuishouding is van belang voor behoud en beheer van de habitattypen H1110A en H1140A, kwelderhabitattypen, alsmede vogelrichtlijnsoorten en habitatrichtlijnsoorten die van de kwaliteit van deze habitattypen afhankelijk zijn.
- Ook de verkenning slibhuishouding in het Eems-Dollard estuarium kan het inzicht in de mate waarin de slibhuishouding is veranderd met de achterliggende oorzaken vergroten en welk aandeel het huidige bagger- en verspreidingsbeleid hierin heeft.

6.3 Kader zandsuppletie

Het suppletiebeleid is gericht op het dynamisch handhaven van de basiskustlijn en het op peil houden van het zandvolume van het kustfundament ter voorkoming van erosie van de kust ("de kustlijnzorg"). Het jaarlijkse suppletievolume voor het gehele Nederlandse kustgebied is tot dusver gemiddeld ca. 12 miljoen m³ zand. Dit dekt dan zowel de jaarlijkse suppleties van Rijkswaterstaat als die van derden, echter niet de zogenaamde 'zwakke schakels' (Bronnen: Nationaal Waterplan, Integraal Beheerplan Noordzee, Beheer- en Ontwikkelplan voor de Rijkswateren).

Algemene voorwaarden

- Controleer voorafgaand aan het vaststellen van ieder suppletieplan of de in dit kader gepresenteerde verspreidingskaarten nog actueel zijn. Dit is nodig om er van verzekerd te zijn dat de uitgangspunten waar het kader op is gebaseerd nog actueel zijn.
- Diepe zandwinning vindt minimaal 2 km buiten de doorgaande NAP -20 meter lijn (en daarmee ook 2 km buiten het Natura 2000-gebied) plaats. Ondiepe zandwinning vindt plaats buiten de doorgaande - 20 m NAP lijn, ondiepe zandwinning naast een Natura2000gebied vindt, tot nader order, minimaal 900 meter buiten de doorgaande -20 m NAP lijn plaats.
- Bepaal de aanwezigheid van beschermde habitattypen op land en de beschermde mariene habitattypen met een hoge kwaliteit (de cruciale kwaliteitselementen ervan, zoals m.n. schelpenbanken) in de Natura 2000-gebieden, binnen of nabij het plangebied. Bij aanwezigheid van deze habitattypen dienen specifieke habitatgerichte maatregelen te worden genomen.
- Bepaal de gevoelige periode van de aanwezige soorten en pas de werkperiode erop aan. Indien dit niet mogelijk is, dienen soortgerichte specifieke maatregelen getroffen te worden.
- Bepaal de aanwezigheid van belangrijke prooisoorten (schelpenbanken) voor beschermde soorten binnen of nabij het plangebied.
- Vertaal de uitkomsten van de punten 1-5 in concrete mitigerende maatregelen i.r.t. de uitvoering van het werk. Via deze maatregelen worden significante effecten vermeden en is een Nb-wet vergunning in beginsel niet nodig.
- Wanneer één of meer van deze maatregelen niet uitvoerbaar zijn bij een bepaalde suppletie, dient in overleg met het bevoegd gezag bepaald te worden of al dan niet een Nb-wet wetvergunning nodig is voor de betreffende suppletie.

Voorwaarden t.a.v. habitattypen

H1110B Permanent overstroomde zandbanken

- voorafgaand aan een suppletie onderzocht moet worden of er kans bestaat op het aantasten van delen van de Noordzeekustzone met een goed ontwikkelde bodemfauna. Met name schelpdierbanken met *Spisula* zijn in dit kader relevant. Als bestaande kaarten met *Spisula*-voorkomens onvoldoende betrouwbare informatie geven, dienen de betreffende locaties voorafgaand aan de suppletie bemonsterd te worden;
- de suppletie dient zodanig gesitueerd te worden dat deze locaties worden ontzien;
- indien bedekking van belangrijke concentraties niet voorkómen kan worden, mag de suppletie niet uitgevoerd worden in de periode waarin de broedval van tweekleppigen plaatsvindt (juni) tot na het foerageerseizoen van de zwarte zee-eend (maart).

H1310 Zilte pionierbegroeiingen & H1330 Schorren en zilte graslanden

- Bij suppleties op minder dan 1 km van deze habitattypen moet onderzocht worden of er effecten op deze habitattypen op kunnen treden. Indien dit het geval is, moet in overleg met het bevoegd gezag beoordeeld worden of een vergunningaanvraag en aanvullende toetsing noodzakelijk is.

H2110 Embryonale duinen

- voorafgaand aan het uitvoeren van een strandsuppletie dient het vóórkomen van H2110 te worden geïnventariseerd. Aangezien dit een dynamisch type is, kan niet worden volstaan met het raadplegen van bestaande habitatkaarten; een veldinventarisatie is noodzakelijk.
- als het niet noodzakelijk is om ter plaatse van het habitattype zand op te brengen, wordt het habitattype voorafgaand aan het uitvoeren van de suppletie afgeschermd om onnodige betreding te voorkomen;
- als bedekking van het habitattype noodzakelijk is om het strand op voldoende hoogte te krijgen en de te bedekken oppervlakte meer dan 1 hectare bedraagt, moet in overleg met het bevoegde gezag beoordeeld worden of een vergunningaanvraag noodzakelijk is.

H2120 Witte duinen, H2130 Grijze duinen & H2190 Vochtige duinvalleien

- indien er binnen het wingebied differentiatie is, bijvoorbeeld een gradiënt in grofheid van oost naar west, en er wordt (ook) een strandsuppletie uitgevoerd, dan moet de fijnste fractie op het strand worden aangebracht (en de grofste fractie kan gebruikt worden voor de onderwatersuppletie, indien van toepassing);
- het bij strandsuppleties toe te passen sediment is de grofste fractie (de 5% staart) niet grover dan circa 400 µm;
- strandsuppleties bij gevoelige duingebieden niet hoger aanbrengen dan +3m NAP; waaronder in ieder geval bij kalkarm duin. Dit is kwetsbaar voor overstuiving. In deze gevallen dient een vooroeversuppletie te worden uitgevoerd tenzij er zwaarwegende redenen zijn om een strandsuppletie uit te voeren.

Voorwaarden ten aanzien van soorten

H1351 Grijze zeehond & H1365 Gewone zeehond

- een afstand van 1200 meter wordt aangehouden van de suppletielocatie en de vaargeul waarover het zandtransport plaatsvindt tot aan het deel van de plaat waarop de zeehonden rusten;
- indien dit niet mogelijk is (bijvoorbeeld als gevolg van de ligging van de vaargeul), dient het transport uitgevoerd te worden buiten de voor de zeehond gevoelige perioden:
 - bij vóórkomen van de grijze zeehond niet tussen december en februari (werpperiode) en niet in maart en april (verhaarperiode);
 - bij vóórkomen van de gewone zeehond niet tussen half mei en juli (werpperiode) en niet tussen juni en september (verhaarperiode);
- bij de passage met zandschepen van rustende zeehonden op minder dan 1200 meter afstand worden de volgende aanvullende maatregelen in acht genomen:
 - geen bemanning aan dek tenzij dit strikt noodzakelijk is;
 - geen andere verlichting dan navigatieverlichting (behoudens noodgevallen);
 - geen onnodig lawaai (scheepshoorn, audioapparatuur en dergelijke).

A062 Topper, A063 Eider & A065 Zwarte zee-eend

- In alle gevallen dient een afstand van 500 meter tot alle vogelconcentraties aangehouden te worden. Zo mogelijk en in uitzonderlijke gevallen – als er geen andere praktisch haalbare alternatieven kunnen worden genomen zoals drijvende pijpleidingen – wordt in overleg met het bevoegd gezag gekozen voor een vaste corridor voor het zandtransport op een vanuit praktisch oogpunt zo groot mogelijke afstand langs belangrijke (potentiële locaties van) vogelconcentraties. Daarnaast gelden steeds de voorwaarden die bij habitattype H1110B zijn genoemd.

A137 Bontbekplevier, A138 Strandplevier & A195 Dwergstern

- Indien een locatie waar de strandsuppletie plaatsvindt een potentiële broedlocatie is, wordt op deze plaatsen de suppletie buiten het broedseizoen uitgevoerd

- indien dit niet mogelijk is, wordt zowel voorafgaand als tijdens de suppletie gemonitord waar er broedgevallen van deze soorten zijn
- indien een broedgeval is vastgesteld, wordt een bufferafstand van minimaal 200 m vanuit de broedzone met de nestplaats(sen) ingesteld - door middel van een markering - tot aan de grens van het werkgebied van de strandsuppletie.

6.4 Kader waterrecreatie

Recreatie en natuur gaan samen in één gebied. Het systeem is dynamisch zodat natuurwaarden zich voortdurend verplaatsen. Er is voldoende ruimte voor recreatie. Bij het situeren van activiteiten dient wel steeds rekening te worden gehouden die zich verplaatsende natuur. Dit uitgangspunt hanteren de bevoegd gezagpartijen voor de Waddenzee en Noordzeekustzone bij het formuleren van algemene voorwaarden .

Dit laatste is ook het hoofddoel van het Convenant Vaarrecreatie Waddenzee (2007). Hierin zijn afspraken vastgelegd over het beheersbaar houden van de vaarrecreatie om verstoring van de natuur te voorkómen en te beperken. Specifiek gaat het om het beheersbaar maken van het recreatief medegebruik en het ontwikkelen van duurzame vormen van vaarrecreatie. De gedragscode voor de gebruikers van het wad (de "Erecode voor wadliefhebber") is een goede campagne die voortvloeit uit het Convenant. Hier is in dit kader waterrecreatie vervolg aan gegeven, door opstellen specifieke voorwaarden (gedragscodes) per categorie vallend onder waterrecreatie. Het kader waterrecreatie geldt voor zowel de Waddenzee als de Noordzeekustzone, tenzij anders vermeld.

Algemene voorwaarden

- Laat vogels met rust. Vermijd vooral verstoring van rustende, foeragerende en broedende vogels, alsmede vogels met jongen. Ontzie grote concentraties vogels en mijd verstoring van broedplaatsen en hoogwatervluchtplaatsen. Houd ook uw hond daar uit de buurt en in elk geval aan de lijn of onder appel. Als vuistregel geldt dat grote vogels en groepen vogels meer afstand nodig hebben dan kleinere.
- Laat zeehonden met rust. Blijf op afstand van zeehonden die rusten op platen, of ze daar nu met of zonder jongen zijn. Houd ook uw hond daar ver uit de buurt en in elk geval aan de lijn of onder appel. Ga nooit naar een zeehond toe, ook niet als deze om welke reden dan ook zelf dichterbij zou komen.
- Vermijd het produceren van hard geluid en gebruik geen onnodig felle verlichting.
- Laat geen afval achter in het gebied.
- Gun behalve de dieren ook de mensen in het gebied hun rust en ruimte.
- Respecteer de bepalingen van de lokale (natuurterrein)beheerders.

Algemene voorwaarden artikel 20-gebieden

- Activiteiten in artikel 20-gebieden zijn binnen de gesloten periode verboden of vergunningplichtig op grond van de Natuurbeschermingswet 1998, met uitzondering van activiteiten die krachtens een Nbwetvergunning zijn toegelaten.
- Het uitoefenen van niet beroepsmatige activiteiten binnen artikel 20-gebieden is verboden. Hiervoor wordt geen vergunning verleend vanuit de premisse dat niet beroepsmatige activiteiten niet noodzakelijkerwijs binnen deze gebieden behoeven plaats te vinden.
- Uitzondering op voorgaande: binnen het kader van de beheerregeling Rottum kan voor het betreden van de gebieden Rottumeroog en Rottumerplaat en het wadlopen binnen deze gebieden een vergunning ex artikel 19d van de Natuurbeschermingswet 1998 worden verleend. Het totaal aantal jaarlijkse vaarbewegingen voor excursies naar Rottum is 68, gebaseerd op 43 wadlooptochten van wadlooporganisaties en 25 excursies van Staatsbosbeheer (Beheerregeling Rottum).

- Beroepsmatige activiteiten waarvoor het gesloten gebied moet worden bevaren of betreden of binnen het gebied moet worden drooggevallen, kunnen voor zover deze activiteiten noodzakelijkerwijs binnen of deels binnen deze gebieden moeten worden uitgevoerd, worden toegestaan, echter slechts voor zover een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 is verleend.
- Naast de in voorkomende gevallen op grond van de toegankelijkheidsregeling noodzakelijke vergunning volgens de Natuurbeschermingswet 1998, is voor het bevinden op private gronden van particulieren toestemming nodig van de eigenaar van deze gronden.
- Het verbod om zich te bevinden in een aangewezen artikel 20-gebied geldt niet voor de eigenaar en de gebruiker (als bedoeld in artikel 1 van de Natuurbeschermingswet 1998) van het gebied.
- De artikel 20-gebieden zijn aangegeven op de jaarlijkse editie van de Hydrografische kaarten van de Waddenzee. Voor het bepalen van de exacte begrenzingen van de gesloten gebieden dient gebruik te worden gemaakt van de meest recente kaarteditie.

Specifieke voorwaarden pleziervaart en droogvallen

- Voor alle motorschepen in de Waddenzee geldt een maximum vaarsnelheid van 20 km/u, uitgezonderd de hoofdvaarwegen en veerbootroutes en het bestaande snelvaargebied bij Oudeschild (Texel). Powerboats dienen zich net als andere schepen te houden aan de geldende maximum snelheid binnen de betonde vaargeulen. Ook daarbuiten is overschrijding van de maximum snelheid niet toegestaan. Daarnaast zal het aspect van nautische veiligheid (Binnenvaart politie reglement, Bpr, of Scheepvaartverkeerswet) te allen tijde gerespecteerd moeten worden.
- Vermijd verstoring van rustende (hoogwatervluchtplaatsen), foeragerende en broedende vogels.
 - Ga pas van boord als foeragerende vogels zijn verdwenen.
 - Zorg dat u bij opkomend water weer op tijd terug bent, zonder de vogels te verstoren.
 - Blijf als groep(je) dicht bij elkaar en waaier niet uit.
 - Als de eerste vogels opvliegen, dan komt u te dichtbij.
 - Houd extra afstand tot grotere vogels, zoals wulp en lepelaar.
 - Houd afstand tot broedende vogels en vogels met jongen.
 - Vaar niet te dicht langs hoogwatervluchtplaatsen.
 - Ga niet ankeren bij hoogwatervluchtplaatsen. Loop rond hoogwater niet naar groepen vogels toe.
- Vermijd verstoring van rustende zeehonden
 - Blijf uit de buurt van rustende zeehonden en laat ze met rust (als indicatie voor 'wanneer wordt een zeehond verstoord': zie kader onder 2.4.6).
 - Loop zeker nooit naar rustende zeehonden toe.
 - Vaar niet dicht langs steile oevers waar zeehonden rusten.
 - Ga hier niet in de buurt ankeren of droogvallen.
- Voorwaarden die vanzelf spreken
 - Houd uw hond aangeliend.
 - Niet aan het schip werken met verf, olie, diesel, oplosmiddelen.
 - Geen harde muziek, luide radio, etc..
 - Niet met onnodig motorgeweld proberen los te komen.
 - Vaar zonder hoge hekgolven.
 - Gebruik geen onnodige felle verlichting.
 - Gooi geen afval overboord.
 - Loos inhoud vuilwatertank en lenswater niet op het oppervlaktewater, maar loos dit bij een afgiftepunt.
 - Niet vliegeren.
- Algemene gedragsregels
 - Vaar met een actuele hydrografische kaart.

- Blijf uit gebieden die gesloten zijn op grond van artikel 20 Natuurbeschermingswet en andere regelgeving.
- De schipper is en blijft verantwoordelijk voor het gedrag van zijn opvarenden.
- Groepen groter dan 7 personen mogen niet verder van hun boot gaan dan 500 meter.
- Val niet te lang achter elkaar op dezelfde plaats droog: maximaal twee of drie tijen.

Specifieke ge- en verboden voor wadlooptochten, wadexcursies en zwerftochten

(de term wad kan ook van toepassing zijn op platen in de Noordzeekustzone, waar naartoe soortgelijke activiteiten kunnen plaatshebben)

- De gids zorgt er voor dat de groep bij elkaar blijft. uitzwermen moet worden voorkomen..
- Het meenemen van honden is niet toegestaan.
- Geluidsapparatuur, anders dan voor communicatiedoeleinden en de veiligheid, is niet toegestaan.
- Er mag geen afval/etensresten, papier e.d. worden achtergelaten in het gebied.
- In de broedperiode (1-4 - 15-7) worden broedkolonies op de kwelders gemeden en van solitair broedende vogels mogen geen nesten worden verstoord en/of vertrapt.
- In de broedperiode (15-4 - 15-7) mag de eilandkwelder op Schiermonnikoog niet worden betreden.
- Verstoring van groepen vogels moet worden voorkomen, dit geldt zowel op de foerageerplaatsen, de slaapplaatsen en de hoogwatervluchtplaatsen.
- Tot zeehondenligplaatsen wordt een afstand van minimaal 1500 meter in acht genomen.
- Mosselbanken mogen niet worden betreden.
- De vertrek – en aanlandinglocaties worden in overeenstemming bepaald met de terreinbeheerder.
- Verstoring in de vastelandskwelders dient tot een uiterste te worden beperkt door:
 - waar mogelijk gebruik te maken van de werkpaden van Rijkswaterstaat;
 - de begroeide kwelder alleen te doorkruisen via een lijn loodrecht op de dijk;
- Voor het wadlopen in de natuureducatieve excursiegebieden (ontheffingsgebieden) zijn locaties aangewezen. Deze locaties zijn op kaart weergegeven.
- Degene die wadlooptochten organiseert dient deze tochten te registreren en jaarlijks door te geven aan het bevoegde gezag (prov. Fryslân). De registratie dient de volgende elementen te bevatten: het aantal gehouden tochten, het aantal deelnemers per tocht en de gelopen route.

Specifieke "voorwaarden" kitesurfen

Waddenzee

Kitesurfers mogen overdag gebruik maken van de volgende locaties:

- Westzijde veerdam Nes, gemeente Ameland (gehele jaar)
- Groene Strand, gemeente Terschelling (1-6 t/m 31-8)
- Westerzeedijk, gemeente Harlingen (1-4 t/m 31-8)
- Hoek van de Bant, gemeente Dongeradeel (1-6 t/m 30-9)
- Strandje Delfzijl (valt buiten beheerplan N2000 Waddenzee)
- Zeestrand Termunterzijl (valt buiten beheerplan N2000 Waddenzee)
- Texel Ceres (tot 3 uur voor LW en vanaf 3 uur na LW; alleen in de periode van 1 april tot en met 30 september)
- Texel Dijkmanshuizen (tot 3 uur voor LW en vanaf 3 uur na LW; alleen in de periode van 1 april tot en met 30 september)

In het achtergrondrapport Kader Waterrecreatie is kaartmateriaal opgenomen met bovenstaande locaties. Ook de 'nieuwe' locaties Texel-Ceres en Texel-Dijkmanshuizen en de locaties Delfzijl en Termunterzijl dienen gemarkeerd te worden met behulp van drijfbakens.

Noordzeekustzone

In de Noordzeekustzone vindt kiten plaats op het Noordzeestrand op door de gemeenten aangewezen plaatsen en op de Razende Bol. Er mag jaarrond gekite worden, in de praktijk ligt de piek vooral in voorjaar/zomer.

Het is slechts op een beperkt aantal plaatsen toegestaan om te kitesurfen op het strand:

- Noord-Holland:
 - Den Helder, Fort Kijkduin ter hoogte van het Torentje. Middelhoofd.
 - Water ten zuidoosten van Razende Bol (buiten het Art. 20-gebied).
 - Strandpaal 1 Zuiderhoofd strandslag Huisduinen.
 - Paal 3 strandslag Duinoord.
 - Tussen paal 5 en 6 strandslag De Zandloper.
 - Strandslag Groote Keeten.
 - Strandslag Callantsoog Noord en Zuid.
 - Strandslag Petten Zuid.
 - Paal 33,5 Bergen aan Zee.
- Texel
 - Van strandslag paal 17, 50 meter na het einde van het bewaakte strand, tot 50 meter voor het bewaakte strand ter hoogte van strandslag Paal 19.
 - Texel op de Noordzee bij strandpaal 9.
- Vlieland
 - Locaties vastgelegd in het beheerplan Vlieland.
- Terschelling
 - Ontheffing van de gemeente nodig om te kiten (tussen paal 9 en 11).
- Ameland
 - Kiten met verordening van 1 maart tot 1 november tussen paal 3 en 4, paal 8.2 en 11 en tussen paal 17.4 en paal 19. Overige deel van het jaar onbeperkt, met uitzondering van de zones waar het verboden is te vliegen (natuurgebieden en 1.000m van een strandopgang).
- Schiermonnikoog
 - In de omgeving van paal 3 en 4.
- Razende Bol
 - Op Razende Bol wordt het zuidelijkste puntje gebruikt als 'startlocatie' voor het kitesurfen. Om negatieve effecten op strandbroeders uit te sluiten zal ten aanzien van kitesurfen altijd een minimale afstand van 750 m tot broedlocaties moeten worden aangenomen. Beperking van betreding van gebieden met (potentiële) broedlocaties tot buiten de broedperiode kan zekerheid bieden ten aanzien van effecten op broedvogels.

Specifieke voorwaarden evenementen

- Voor toekomstige evenementen zal de initiatiefnemer een plan moeten opstellen met daarin beschreven de precieze uitvoering van het evenement. Plan ter goedkeuring voorleggen aan bevoegd gezag (provincie).
- Na melding, zonodig plan ter goedkeuring voorleggen aan bevoegd gezag (provincie) min. 3 mnd vooraf.
- Er mogen geen schadelijke stoffen in de WZ/NZKZ terecht komen (denk aan vuurwerk).
- Voldoende afstand houden tot broedlocaties in de broedperiode.
- Niet vliegen onder de 450 m.
- Voldoende afstand houden tot vogelconcentraties op hvp's en foeragerende vogels.
- Houden aan de geldende vaarsnelheid.
- Rijsnelheid van auto's en materieel op stranden e.d. beperken tot 25 km/uur en op max. 50 m van de vloedlijn.

- Beperking equivalent geluidsniveau tot 45 dB(A), gemeten op een hoogte van 5 meter.
- Zonodig monitoring en evaluatie van het evenement binnen 1 maand te rapporteren aan het bevoegd gezag (de provincie).

Specifieke voorwaarden rondvaart- en robbentochten

- Streven om maar met één rondvaartschip tegelijkertijd aanwezig te zijn bij de rustplaats van zeehonden.
- Geluidsapparatuur alleen gebruiken voor communicatiedoeleinden en veiligheid.
- De rustplaatsen van zeehonden mogen alleen zodanig benaderd worden door de rondvaartboot dat de zeehonden niet verstoord worden. Dit betekent dat voorkómen moet worden dat:
 - de zeehonden in het water vluchten.
 - de mogelijke vluchtroute van de zeehonden naar open water geblokkeerd wordt of dreigt te worden.
 - de opvarenden van het excursieschip lawaai maken (luid praten, schreeuwen, muziek en/of gsm) en veel en/of plotseling bewegen (rennen, armbewegingen etc.).
- Voor het overige (anders dan 'bezoeken van een schip') geldt dat vogelconcentraties en rustende zeehonden niet verstoord mogen worden. Daarbij dient voldoende afstand tot de vogels en zeehonden te worden gehanteerd
- Registreren door de gebruikers van het aantal robbentochten, met locatie en datum, met jaarlijkse opgave aan de provincie.

Specifieke voorwaarden bivakkeren op zandplaten

- Recreanten dienen (periodiek) gesloten artikel 20-gebieden te respecteren.
- Recreanten dienen waar mogelijk verstoring te voorkomen (niet bivakkeren op of nabij hoogwatervluchtplaatsen van vogels), zie specifieke voorwaarden pleziervaart en droogvallen.
- Verblijf op een 'puntlocatie', d.w.z. niet uitzwerven over de zandplaat, voorkomt veel verstoring. Indien bivakkeren op een 'puntlocatie' mogelijk is, dient deze locatie te worden bepaald en zo nodig gemarkeerd in overleg met de beheerder en kanovereeniging(en).

6.5 Kader visserij

Er zijn verschillende visserijvormen die als huidige activiteit in de Noordzeekustzone en Waddenzee plaatsvinden. Het uitgangspunt voor de voorwaarden waaronder deze gebruiksfuncties in het beheerplan kunnen worden opgenomen, staat in het kader voor visserij (Tamis & Jongbloed, 2011) beschreven. Hierbij moet worden opgemerkt dat dit rapport geen begrenzing aangeeft van activiteiten in omvang/intensiteit en dat het kader slechts een aanbeveling is en geen juridische status heeft. Niet alle visserijactiviteiten zullen echter in de toekomst vergunning-vrij worden gesteld in het beheerplan. De activiteiten die niet op deze wijze in het beheerplan worden geregeld, zullen gereguleerd blijven worden via een Nb-wetvergunning. In dat geval dient het kader alleen ter beschrijving van aandachtspunten waar vergunningverlener en vergunningaanvrager rekening mee moeten houden.

De voorwaarden in het kader visserij (Tamis & Jongbloed, 2011) zijn gebaseerd op de huidige Nb-wetvergunningsvoorschriften, aangevuld met aanbevelingen uit de Nadere Effect Analyse (NEA) en workshops die gehouden zijn voor deze kaderstelling. De partijen die inbreng hebben geleverd aan onderdelen van het kader zijn: RWS, ministerie van EL&I, provincie Fryslân, provincie Groningen, provincie Noord-Holland, ARCADIS, IMARES, Sportvisserij Nederland, Waddenvereniging, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Goede vissers. De voorwaarden zijn onderverdeeld in 11 generieke voorwaarden, welke in principe gelden voor alle visserijvormen en 74 specifieke voorwaarden, die specifiek voor één of enkele visserijvormen gelden. De volgende tabel geeft een overzicht van de voorwaarden voor de verschillende visserijvormen. Daarbij staat ook aangegeven of de visserij in huidige

vorm onder een Nb-wetvergunning wordt uitgevoerd. Verder staat de toekomstige regulering aangegeven, zoals voorgenomen door RWS en het ministerie van EL&I.

Tabel 9. Overzicht van visserijvormen per gebied, met de relevante generieke en specifieke voorwaarden (Tamis & Jongbloed, 2011)

Visserijvorm	Gebied	Huidige regulering	Toekomstige regulering	Relevante voorwaarden	
				Generiek (G nummer)	Specifiek (S nummer)
Boomkorvisserij	Noordzeekustzone	Geen Nb-wetvergunning	Nb-wetvergunning ¹	3, 6, 8, 9, 10	1, 2
Bordenvisserij	Noordzeekustzone	Geen Nb-wetvergunning	Nb-wetvergunning ¹	3, 6, 8, 9, 10	Geen
Demonstratievisserij	Waddenzee	Nb-wetvergunning	Beheerplan	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 11	3 t/m 7
Mesheftenvisserij	Noordzeekustzone	Nb-wetvergunning	Nb-wetvergunning	3, 6, 8, 9, 10	8, 9
Fuikenvisserij	Noordzeekustzone	Geen Nb-wetvergunning	Beheerplan*	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10	11, 12
	Waddenzee	Nb-wetvergunning	Beheerplan	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 11	10, 11, 12
Garnalenvisserij	Noordzeekustzone	Deels Nb-wetvergunning (NZKZ 1)	Nb-wetvergunning	3, 6, 8, 9, 10	13, 15, 17, 18, 19
	Waddenzee	Nb-wetvergunning	Nb-wetvergunning	3, 6, 7, 8, 11	14 t/m 17, 18 ² , 19 ²
Handkokkelvisserij	Waddenzee	Nb-wetvergunning	Nb-wetvergunning*	3, 5, 6, 8, 11	20 t/m 29
Hengelen	Noordzeekustzone	Geen Nb-wetvergunning	Beheerplan	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10	30
	Waddenzee	Geen Nb-wetvergunning	Beheerplan	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 11	30
Mechanische pierenwinning	Waddenzee	Nb-wetvergunning	Nb-wetvergunning	3, 5, 6, 7, 8, 11	31 t/m 34
Mosselkweekpercelen	Waddenzee	Geen Nb-wetvergunning	Beheerplan	2, 3, 5, 6, 8, 11	35, 36
Mosselzaadimport	Waddenzee	Nb-wetvergunning	Nb-wetvergunning	1, 2, 3, 5, 6, 8, 11	37 t/m 43
Mosselzaadvisserij	Waddenzee	Nb-wetvergunning (halfjaarlijks)	Nb-wetvergunning (meerjarig)	1, 2, 3, 5, 6, 8, 11	44 t/m 51
MZI	Waddenzee	Nb-wetvergunning	Nb-wetvergunning	1, 2, 3, 5, 6, 8, 11	52 t/m 60
Rapen schelpdieren	Waddenzee	Geen Nb-wetvergunning	Beheerplan	1, 2, 3, 5, 6, 11	62, 63
Staandwantvisserij (beroepsmatig)	Noordzeekustzone	Geen Nb-wetvergunning	Beheerplan (ondiep deel) Nb-wetvergunning (diep deel)*	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10	64 t/m 69, 70 t/m 72 ²
	Waddenzee	Nb-wetvergunning	Beheerplan	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 11	64, 66 t/m 69, 70 t/m 72 ²
Steken zee-aas	Waddenzee	Geen Nb-wetvergunning	Beheerplan	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 11	73, 74 ²
Zegenvisserij	Noordzeekustzone	Geen Nb-wetvergunning	Beheerplan	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10	66, 69
	Waddenzee	Nb-wetvergunning	Beheerplan	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 11	66, 69

1 Geen opname in beheerplan, in afwachting van de uitvoering van het VIBEG-akkoord en reactie van de Europese Commissie

2 Aanbeveling (NEA)

- G1 Het is niet toegestaan afval of onderzoeksmaterialen in het gebied achter te laten. Restafval (bijv. losgesneden touw) dient te worden opgevangen en niet in het water terecht te komen (Nb-wetvergunningsvoorwaarde).
- G2 Het is niet toegestaan om, anders dan voor communicatiemiddelen de veiligheid betreffende, geluidsapparatuur te laten spelen (Nb-wetvergunningsvoorwaarde).

- G3 Rustende en/of zogende zeehonden mogen niet worden verstoord. Indien rustende zeehonden aanwezig zijn, dient u een zodanige afstand in acht te nemen dat zeehonden niet worden verstoord. Een afstand van minimaal 1500 meter tot zeehonden is hiertoe voldoende (Nb-wetvergunningsvoorwaarde).
- G4 Wanneer tijdens de visactiviteiten beschermde soorten van de rivierprik, zeebek of fint worden gevangen dienen deze direct te worden teruggezet. Het is niet toegestaan vissen van deze soorten ter bestudering mee te nemen aan boord (Nb-wetvergunningsvoorwaarde).
- G5 Broedkolonies dienen te worden vermeden. Tot broedende vogels wordt een afstand van tenminste 500 meter in acht genomen (Nb-wetvergunningsvoorwaarde).
- G6 Indien vogelconcentraties aanwezig zijn, dient u een zodanige afstand in acht te nemen dat vogels niet worden verstoord. Een afstand van minimaal 500 meter tot groepen vogels is hiertoe voldoende (Nb-wetvergunningsvoorwaarde).
- G7 Het uitvoeren van activiteiten in zeegrasvelden is verboden (Nb-wetvergunningsvoorwaarde).
- G8 Monitoring van het gebruik en in sommige gevallen ook de effecten daarvan, volgens het nog op te stellen monitoringplan, o.a. methode, locatie, omvang/intensiteit, visvangsten, bijvangsten en perioden (aanbeveling op basis van NEA).
- G9 Op de Noordzeekustzone wordt een regime van ruimte- en tijdzonering van toepassing: de VIBEG-maatregelen. De (voorlopige) sluiting van delen van de Noordzeekustzone voor specifieke visserijvormen zijn opgenomen als specifieke voorwaarden.
- G10 Het is niet toegestaan om de gesloten gebieden (artikel 20) voor de periode dat ze gesloten zijn, te bevaren, bevissen en te betreden (Besluiten artikel 20 gebieden in Waddenzee, Noordzeekustzone en Waddeneilanden). Voor binnen het Nationaal Park Schiermonnikoog en mogelijk in een aantal andere gebieden met particulier eigendom en/of beheer geldt bovendien dat toestemming nodig is van betreffende particuliere eigenaar/beheerder. Binnen de grens van het Nationaal Park Schiermonnikoog geeft de beheerder Vereniging Natuurmonumenten geen toestemming voor het uitoefenen van beroepsmatige visserij, gelet op de aanwezige natuurwaarden.
- G11 Het is u niet toegestaan om de gesloten gebieden (artikel 20) voor de periode dat ze gesloten zijn, te bevaren, bevissen en te betreden (Besluit artikel 20 Waddenzee). Garnalenvisserij is niet toegestaan in een aantal gebieden op de wadplaten, visserij met overige sleepnetten is op wadplaten in de gehele Waddenzee niet toegestaan, zoals aangegeven in de PKB-Waddenzee (Ministerie van VROM, 2007). Voor binnen het Nationaal Park Schiermonnikoog en mogelijk in een aantal andere gebieden met particulier eigendom en beheer geldt dat toestemming nodig is van desbetreffende eigenaar / beheerder.

- S1 De VIBEG-maatregelen zijn van toepassing. Dit betekent (voorlopige) sluiting van 53 procent van de Noordzeekustzone voor visserij met wekkerkettingen. Na 2015 wordt de wekkerketting verboden in de Noordzeekustzone.
- S2 Het vermijden van belangrijke foerageergebieden (met name Spisulabanken) voor de zwarte zee-eend en de eider wordt aanbevolen (op basis van de NEA)
- S3 Het is niet toegestaan om gesloten gebieden te bevaren, te bevissen en te betreden (raadpleeg hiervoor de meest recente kaarten van de Hydrografische Dienst) (Nb-wetvergunningsvoorwaarden).
- S4 Excursies met groepen mensen groter dan 7 personen buiten de natuureducatieve excursiegebieden blijven beperkt tot een afstand van 500 meter vanaf het drooggevalle of geankerde schip (Nb-wetvergunningsvoorwaarden).
- S5 De te gebruiken onderzoeksmaterialen mogen alleen gebruikt worden voor educatieve en recreatieve doeleinden. Indien blijkt dat deze onderzoeksmaterialen toch op professionele schaal gebruikt kunnen worden dan is er eveneens een vergunning op grond van de Visserijwet benodigd (Nb-wetvergunningsvoorwaarden).

- S6 Het niet nader te gebruiken bemonsteringsmateriaal dient zo spoedig mogelijk weer in zee te worden teruggezet. Ook het bemonsteringsmateriaal dat tijdelijk ter bestudering in aquaria worden ondergebracht, dient z.s.m. na bestudering in zee te worden teruggezet (Nb-wetvergunningsvoorwaarden).
- S7 Jaarlijks dient vóór 1 januari een verslag te worden gezonden naar het bevoegd gezag waarin vermeld staat welke activiteiten gehouden zijn in het afgelopen jaar. Aantallen excursies en het aantal deelnemers per activiteit c.q. excursie dienen te worden vermeld (Nb-wetvergunningsvoorwaarden).
- S8 Voorwaarden zoals opgenomen in het Visplan Ensisvisserij (Visplan). De gebiedszonering overeenkomstig de VIBEG-maatregelen zullen worden geïmplementeerd in het Visplan en de Nb-wetvergunning.
- S9 Eventueel opgeviste Ensis-exemplaren kleiner dan 10 cm dienen direct in het water te worden teruggezet. De totale vangst mag bestaan uit 5% andere schelpdiersoorten dan Ensis (Nb-wetvergunningsvoorwaarden).
- S10 Fuiken dienen te worden uitgevoerd met een gekwalificeerd keerwant (maaswijdte 14 cm, aangebracht in de voorste hoepel of voorste inkeling waarbij elke maas van iedere rand van het keerwant dusdanig aan het basisnet is bevestigd, dat alle organismen in de fuik door de mazen van het keerwant heen moeten kunnen komen). Momenteel alleen van kracht in de Waddenzee (Nb-wetvergunningsvoorwaarden).
- S11 In geval van visserij na zonsondergang wordt uitsluitend de wettelijke verplichte en voor de visserij benodigde verlichting met een niet groter dan noodzakelijke sterkte gevoerd. De verlichting dient uitsluitend op het visvak gericht te zijn. Overige (niet wettelijk verplichte) lampen dienen te worden uitgeschakeld (Nb-wetvergunningsvoorwaarden).
- S12 Van september t/m november geldt een visverbod op aal .
- S13 Voor de Noordzeekustzone zijn de VIBEG-maatregelen van toepassing. Dit betekent (voorlopige) sluiting van 25 procent van de Noordzeekustzone voor garnalenvisserij. Vanaf 2015 kan het regime worden herzien (VIBEG-maatregel).
- S14 Voor de Waddenzee wordt ook gewerkt aan verduurzamingsmaatregelen soortgelijk aan VIBEG, in het zogenoemde Viswad-traject.
- S15 Maatregelen conform het 'Afsprakenkader garnalenvisserij' .(
- S16 Er mag niet gevestigd worden ter plekke van zeegrasvelden, mosselpercelen, litorale mosselbanken, en ook niet binnen een omliggende zone van 40 meter van deze gebieden (Nb-wetvergunningsvoorwaarden).
- S17 Verplicht gebruik van de zeeflap (dan wel een alternatieve techniek met een wetenschappelijk aantoonbaar vergelijkbaar of betere werking ten aanzien van het voorkómen van bijvangst). Tot 2013 geldt een uitzondering voor de maand augustus (Nb-wetvergunningsvoorwaarden).
- S18 Verbetering technieken om bijvangst te voorkomen en bodemberoering te verminderen (NEA aanbeveling)
- S19 Geen garnalenvisserij in perioden of gebieden met hoge bijvangst van juveniele vis (NEA aanbeveling)
- S20 Er wordt niet op nuljarige kokkels gevestigd (Nb-wetvergunningsvoorwaarden).
- S21 In mosselbanken wordt niet gevestigd (Nb-wetvergunningsvoorwaarden).
- S22 In de nabijheid van rust- en zoogplaatsen van zeehonden wordt niet geankerd, drooggevalen of gevestigd (Nb-wetvergunningsvoorwaarden).
- S23 In een strook ten zuiden van de eilanden Vlieland, Ameland en Schiermonnikoog tot de eerste vaargeul wordt niet gevestigd van 15 april tot 1 augustus en wordt met maximaal 3 vaartuigen gevestigd (Nb-wetvergunningsvoorwaarden).
- S24 Op een drooggevalen plaat wordt niet gevestigd (Nb-wetvergunningsvoorwaarden).
- S25 Het opstellen van een Survey en Visplan (Nb-wetvergunningsvoorwaarden), rekening houdende met de voedselvoorraad voor scholekster en eider, met name van locaties nabij broedgebieden

- van scholekster en eider en locaties tot ca. 2 km uit de kust. Relatief lang droogvallende banken zoveel mogelijk vermijden (NEA aanbeveling). Er wordt rekening gehouden met de leeftijdsopbouw van de aanwezige bestanden.
- S26 In alle jaren geldt: quotum van 2,5 % van de totale, op 1 september aanwezige, hoeveelheid kokkels (vleesgewicht) in dichtheden hoger dan 50 per m².
- S27 Er wordt uitgegaan van een verdeling van de Waddenzee in vier verschillende type gebieden : A-, B-, C- en D-gebieden:
 A-gebieden: voor de handkokkelvisserij permanent gesloten.
 B-gebieden (vooral dicht onder de eilanden en nabij belangrijke hoogwatervluchtplaatsen): in kokkelarme jaren niet bevestigd; in kokkelrijke jaren buiten de broedtijd visserij door maximaal 2 schepen (hierover worden voorafgaand aan het visseizoen afspraken gemaakt tussen partijen).
 C-gebieden: in kokkelarme jaren door max. 2 vaartuigen - en in kokkelrijke jaren door max. 3 vaartuigen.
 D-gebieden: in deze gebieden mag te allen tijden, dus ook in kokkelarme jaren, door alle vergunninghouders worden gevestigd.
- S28 De grens tussen een arm en een rijk jaar wordt gelegd op 21 miljoen kg kokkelvlees in dichtheden groter dan 50 per m² per 1 september. Indien de oppervlakte mosselbanken in de Waddenzee gedurende meer dan 2 opeenvolgende jaren minder dan 1000 hectare is, wordt dit getal naar boven bijgesteld.
- S29 Bij het bepalen van de te bevissen gebieden en banken wordt rekening gehouden met de leeftijdsopbouw van de aanwezige bestanden. Indien er weinig jonge kokkels aanwezig zijn, wordt er minder gevestigd ("gespaard voor de komende jaren") dan in jaren met veel jonge kokkels. De al dan niet te bevissen kokkelbanken worden opgenomen in het visplan.
- S30 In de kustwateren, waaronder de Waddenzee, geldt een beperking van twee hengels per persoon.
- S31 Mechanische pierenwinning is uitsluitend toegestaan met Nb-wetvergunning onder de geldende Nb-wetvergunningsvoorwaarden, waaronder het volgende:
- S32 Met betrekking tot de locatie:
- Alleen in die gebieden waarvan de coördinaten staan genoemd op de bij de vergunning gevoegde kaart (binnen het concessiegebied "Vlakte van Kerken" en het concessiegebied "Balgzand/Breehorn en Middelpaalt");
 - Het is verboden pieren te winnen op en binnen 100 meter afstand van mosselbanken en zeegrasvelden;
 - Het is verboden pieren te winnen op en binnen 100 meter afstand van kokkelbanken met een dichtheid van meer dan 600 kokkels per m² (kokkelvoorkomens in hoge dichtheden);
 - Het is verboden pieren te winnen in gebieden met een hoge kansrijkdom voor mosselbanken (0-5% van droogvallend wad).
- S33 Met betrekking tot het schip, materiaal en werkwijze:
- Alleen geldig voor het mechanisch winnen van wadpieren met een specifiek genoemd pierenwinschip, waarbij eisen gelden voor het maximaal toerental van de hoofdmotor en motorvermogen van de pompen ten behoeve van het spoelwater; verandering in de wijze van vissen (werkwijze of aanpassingen aan het pierenwinschip) dient van te voren met de provincie Noord-Holland overlegd te worden;
 - Het is niet toegestaan om op de wadplaat of in de vaargeul onderhoud aan het pierenwinschip te verrichten;
 - Het is niet toegestaan (huis)dieren mee te nemen;
 - Tijdens het vissen registreert een computer met GPS de route van het pierenwinschip. De vistreksporen worden opgeslagen in de computer en kunnen naderhand worden uitgelezen en geanalyseerd;
 - Het aantal visdagen per jaar is maximaal 250 dagen per vergunning (2 vergunningen);

- De breedte van de graver ofwel het vistuig is maximaal 1,20 meter;
 - De snijbak en het mes samen mogen niet dieper in de wadbodem gaan dan 40 centimeter;
 - De parallelle afstand tussen de treksporen is ongeveer 2 meter;
 - Een trekspoor is maximaal 500 meter lang. Door deze begrenzing wordt per etmaal maximaal 3000 m² wadbodem beroerd (per etmaal worden circa 5 treksporen getrokken; 5 x 500 x 1,20 meter = 3000 m²);
 - Jaarlijks wordt maximaal 75 ha aan wadbodem beroerd per vergunning;
 - Na het trekken van een spoor mag dit trekspoor, plus 1 meter aan weerszijden van dit trekspoor gedurende minimaal vijf jaar niet meer worden bevestigd om de bodem en de populatie bodemdieren de gelegenheid te bieden om te herstellen;
 - Treksporen mogen elkaar niet kruisen;
 - De ontgraven grond moet op de plaats van ontgraving te worden gedeponeerd. Daartoe dient het pierenwingschip te zijn voorzien van zijschermen;
 - De discards dienen in zee te worden teruggebracht;
 - Het pierenwingschip wordt minimaal één keer per jaar gecontroleerd op de werking ervan ten aanzien van de te beschermen belangen van de natuur.
- S34 Met betrekking tot rapportage en onderzoek:
- Aan de provincie Noord-Holland wordt eenmaal per jaar gerapporteerd door middel van een overzicht van de getrokken sporen in de vorm van een uitdraai van het TRAX-programma (of een daaraan gelijkwaardig programma), het totaal bevestigde oppervlak per periode en een overzicht van de pierenopbrengst (aantal gewonnen wadpieren per liter gasolie);
 - Het is verplicht een monitoringonderzoek op te starten en uit te (laten) voeren. Het monitoringonderzoek moet kunnen aantonen welke ontwikkeling er in de bodemfauna optreedt na beroering van de wadbodem als gevolg van mechanische winning van wadpieren. Een studie van reeds beschikbare en lopende onderzoeks- en monitoringprogramma's kan worden uitgevoerd voorafgaand aan het opzetten van een monitoringonderzoek.
- S35 Het wegvangen van krabben mag alleen gedaan worden door iemand die de benodigde vergunningen heeft. Dit betreft een visserijwetvergunning en voor zover van toepassing een Nb-wetvergunning.
- S36 In de winterperiode moet een minimale hoeveelheid mosselen achterblijven op de percelen. Dit wordt gereguleerd via Nb-wetvergunningverlening voor mosselzaadvisserij. Dit wordt op basis van het VKA (zaadvisserij, kweek en afvoer) model berekend. Er dient een minimaal percentage (85%) van de daadwerkelijk opgeviste hoeveelheid (of een gelijkwaardig equivalent hiervan in biomassa) na de bevissing op de percelen in de Waddenzee te resteren.
- S37 Algemene (meldings)verplichtingen, voorafgaand en na het uitzaaien (Nb-wetvergunningsvoorwaarden).
- S38 Bemonstering en verklaringen: Uitvoering van de importen is uitsluitend mogelijk indien zij conform de 'Verordening quarantainevoorzieningen levende tweekleppige weekdieren 2007' en de hieraan verbonden uitvoeringsbesluiten plaatsvindt. Het voor import beoogde mosselzaad dient te voldoen aan de EU-vereisten op het gebied van preventie van schelpdiertoxines (Nb-wetvergunningsvoorwaarden).
- S39 Het spoelen en drogen van het voor import beoogde mosselzaad (ter verwijdering van tarra en eventueel hierin voorkomende exoten) en het periodiek nemen van watermonsters in het specifiek beoogde oogstgebied. Aan de werkwijze zijn specifieke eisen gesteld (Nb-wetvergunningsvoorwaarden).
- S40 Visuele monitoring, bestaande uit o.a. visuele analyse van de te importeren lading, specifiek op de in de Nb-wetvergunningsvoorwaarden genoemde soorten die op het oog zijn te detecteren (Nb-wetvergunningsvoorwaarden).
- S41 Visuele monitoring in Nederland (Nb-wetvergunningsvoorwaarden).
- S42 Bemonstering na uitzaai (Nb-wetvergunningsvoorwaarden).

- S43 Additionele soorten (meldingsplicht wanneer nieuwe soorten zijn waargenomen in herkomstgebied van de mosselen) (Nb-wetvergunningsvoorwaarden).
- S44 De vergunningen staan op naam.
- S45 Voor de najaarsvisserij geldt de vergunning uitsluitend voor bevissing van de sublitorale mosselbanken in de westelijke Waddenzee, vallend binnen de klassen 1, 2 en 3 zoals aangeduid op de stabiliteitskaart (zoals benoemd in de Passende Beoordeling) en met in acht name van het in onderstaande weergegevene omtrent de stabiliteitsindeling (.
- S46 Mosselzaadvisserij kan pas vergund worden na aanlevering van een surveyrapport dat inzicht geeft in de contouren en ligging van de mosselbanken. Op basis van die gegevens dient er een Visplan aangeleverd te worden. Het najaarssurveyrapport en het daaruit voortvloeiend Visplan dient de hieronder weergegeven aanpak in selectie van visgebieden te volgen :
- De niet direct bedreigde zaadbanken van categorie 3 worden deels niet bevestigd als uit de najaarssurvey blijkt dat er zo weinig zaad in categorie 4 en 5 ligt dat het vigerende sluitingspercentage (20%-40%, etc.) van het totaal daar niet geheel kan worden gevonden. Het areaal aan voor de najaarsvisserij gesloten zaadbanken wordt dan aangevuld met categorie 3 (c.q. 2 en 1), in die mate dat het vigerende sluitingspercentage X wel gehaald wordt.
 - Voor zaadbanken die voor een gedeelte in categorie 3 en voor een gedeelte in een hogere stabiliteitsklasse liggen geldt: als het kleine banken (kleiner dan 10 ha) betreft worden deze geheel in die categorie geplaatst waar het merendeel van betreffende bank (naar oppervlak) in ligt. Een bank groter dan 10 ha wordt opgedeeld conform de grenzen op de stabiliteitskaart, onder de voorwaarde dat het kleinste deel dat aldus ontstaat groter is dan 10 ha.
 - Het areaal zaadbanken waarop in het voorjaar de X% sluiting van zaadbanken wordt betrokken, wordt voor categorie 3 bepaald door het volledige areaal dat in de najaarssurvey als 'niet direct bedreigd' is beoordeeld en toch is bevestigd. Het kan immers zo zijn dat van deze banken een groter deel was blijven bestaan wanneer er in het najaar niet op zou zijn gevestigd. Bevissing in het najaar leidt dan tot een verlaging van het in het voorjaar te sluiten areaal. Dat wordt op voorhand voorkomen door bij de bepaling van het te sluiten areaal in het voorjaar het totale 'niet direct bedreigde', maar wel bevestigde deel van categorie 3 in de voorjaarsberekening te betrekken.
 - Aan de hand van de jaarlijkse najaarssurvey wordt altijd beoordeeld of najaarsmosselzaadvisserij op het stabiele deel van klasse 3 banken toegelaten kan worden. Hiermee wordt, ook in magere jaren, verzekerd dat er geen of een verwaarloosbaar negatief resteffect van najaarsmosselzaadvisserij op de dan aanwezige draagkracht van de Waddenzee voor de voedselbeschikbaarheid voor de Toppereend zal optreden.
 - Mocht bij de planning van de najaarsvisserij blijken dat er bijzondere natuurwaarden geassocieerd zijn aan de 'niet direct bedreigde' categorie 3 zaadbanken, dan worden deze in de beslissing over al dan niet bevissing betrokken. Er moet dan worden gezien of deze natuurwaarden opwegen tegen de kans op wegraken in de winter en hoe zich dat verhoudt met de sluiting van categorie 4 en 5 gebieden.
- S47 Het Visplan bevat tenminste één opgaaf van:
- de geplande visdagen- en tijden (de visserij mag uitsluitend bij daglicht uitgevoerd worden) incl. de specificatie van een eventuele zoekdag onder opgaaf van de registratienummers van de vaartuigen die bij dit zoeken ingezet zullen worden (maximaal 15 vaartuigen);
 - de exact te bevisen gebieden c.q. banken inclusief een eenduidige aanduiding van de begrenzing van droogvallende platen (op zowel kaartbeeld als in coördinaten weergegeven);
 - de ingeschatte op te vissen hoeveelheden grondstof;
 - het registratienummer van elk van de schepen waarmee gevestigd zal worden;
 - een percentageberekening in het geval van voorjaarsvisserij (zie hierna).

- S48 Bij het 'zoeken' mag er slechts met 1 kor gevist worden en dienen de opgeviste mosselen onmiddellijk ter plekke weer overboord gezet te worden (.
- S49 Er mag in algemene zin nooit gevist worden binnen de Produs-onderzoekspots en binnen de op basis van artikel 20 van de Nb-wet 1998 voor bodemberoerende activiteiten gesloten gebieden. Ook mag er niet gevist worden op droogvallende platen.
- S50 Voor de voorjaarsvisserij dient er een minimaal percentage van de daadwerkelijk opgeviste hoeveelheid (of een gelijkwaardig equivalent hiervan in biomassa) na de bevissing gedurende de winter volgend op de voorjaarsvisserij (specifiek: tot 1 april van dat opvolgend jaar), op de percelen in de Waddenzee te resteren. Dit percentage dient berekend en vastgelegd te worden in het Visplan en dient, conform het Beleidsbesluit Zilte Oogst en de uitgangspunten in de betreffende Passende Beoordeling, minimaal 85% te bedragen. Deze borging vindt plaats via een meldingssysteem. Voor meer informatie hierover kan verwezen worden naar de betreffende vergunningverlening (.
- S51 In algemenere zin gelden er voorschriften rondom het voorkomen van verstoring, informatieverstrekking vanuit de sector rondom de visserij aan EL&I en de mogelijkheid tot uitlezing van black box-data.
- S52 Alle MZI gerelateerde werkzaamheden dienen bij daglicht plaats te vinden (Nb-wetvergunningvoorwaarden).
- S53 De MZI's dienen deugdelijk van constructie te zijn: zij mogen niet los kunnen slaan van de bodem. Ook het invangmateriaal dient zo goed mogelijk bevestigd te worden. Losgelaten materiaal (zwerfvuil) moet traceerbaar zijn, dus gemerkt met visserijregistratietekens (Nb-wetvergunningvoorwaarden).
- S54 De MZI's dienen jaarlijks vóór 1 november (het stormseizoen) verwijderd te worden (Nb-wetvergunningvoorwaarden).
- S55 Activiteiten mogen plaatsvinden vanaf 1 april tot en met 31 oktober (Nb-wetvergunningvoorwaarden).
- S56 De MZI's mogen een maximaal aantal hectare beslaan en moeten zich bevinden binnen aangewezen coördinaten (Nb-wetvergunningvoorwaarden).
- S57 Ieder jaar dient door de vergunninghouder opgave te worden gedaan van enkele relevante gegevens betreffende het gebruik van de MZI's, oogstgegevens en aantallen oogsten, zeehonden- en vogelslachtoffers (Nb-wetvergunningvoorwaarden).
- S58 Er dient volledige medewerking te worden verleend aan (seizoensbrede) monitoring, in verband met de plaatsing, het in gebruik hebben en oogsten van MZI's (Nb-wetvergunningvoorwaarden).
- S59 Mede naar aanleiding van de passende beoordeling, zal monitoring en evaluatie plaatsvinden van de in 2010 en 2011 operationele MZI's (Nb-wetvergunningvoorwaarden).
- S60 Tijdens elk controlebezoek door of vanwege de vergunninghouder, dienen de MZI's te worden op vogel- en/of zeehondenslachtoffers. Ingeval van aantreffen van slachtoffers door of vanwege de vergunninghouder dient de vergunninghouder hiervan onverwijld melding te doen (Nb-wetvergunningvoorwaarden).
- S61 Beperking van het aantal (niet noodzakelijke) vaarbewegingen (NEA aanbeveling)
- S62 Handmatig rapen van schelpdieren door particulieren is slechts toegestaan tussen één uur vóór zonsopgang en één uur na zonsondergang (.
- S63 Handmatig rapen van schelpdieren door particulieren is slechts toegestaan tot een maximum van 10 kilo bruto gewicht schelpdieren per persoon per dag (.
- S64 Per januari 2010 is de totale lengte van de netten die per vaartuig tegelijk in de Noordzeekustzone mogen staan begrenst tot maximaal 25 kilometer. Ook is het dan voor vaartuigen kleiner dan 10 meter alleen toegestaan om met staandwantvistuig te vissen indien zij een vermelding staandwant op hun Europese visvergunning hebben staan. Voor andere

- vaartuigen onder 10 meter wordt de staandwantvisserij vanaf dat moment verboden. De maximale lengte van staandwant in de Waddenzee is 2500 meter.
- S65 Het beschermingsplan voor de bruinvis is leidend voor de mitigerende maatregelen in de Noordzeekustzone. De maatregelen hebben betrekking op: terugdringen bijvangsten; terugdringen effecten bronnen onderwatergeluid; en verbeteren noodzakelijke kennis (nader onderzoek naar oorzaken bruinvissterftes, verstoringbronnen, verspreiding leefgebied, ecologische draagkracht leefgebied).
- S66 Eventuele verdrinkingslachtoffers van vogels en zeehonden dienen, indien nog levend, onmiddellijk te worden verwijderd. Alle bijvangsten dienen door een maandelijks overzicht gemeld te worden (Nb-wetvergunningsvoorwaarden). Dit wordt ook voor de bruinvis aanbevolen.
- S67 Gedurende de periode waarvoor vergunning wordt verleend, kunnen gebieden c.q. visplaatsen voor de visserij met vaste vistuigen worden gesloten indien de instandhouding van de visvoorraden of de bescherming van natuurwaarden daarvoor aanleiding geven (Nb-wetvergunningsvoorwaarden).
- S68 Staandwant dient te worden voorzien van zgn. drijvers, opdat het vistuig bij laagwater naar de bodem zakt. Het vissen met een staandwant, dat tijdens laagwater "overeind" blijft staan is verboden (Nb-wetvergunningsvoorwaarden).
- S69 In geval van visserij na zonsondergang wordt uitsluitend de wettelijke verplichte en voor de visserij benodigde verlichting met een niet groter dan noodzakelijke sterkte gevoerd. De verlichting dient uitsluitend op het visvak gericht te zijn. Overige (niet wettelijk verplichte) lampen dienen te worden uitgeschakeld (Nb-wetvergunningsvoorwaarden).
- S70 Een gedetailleerdere monitoring/registratie van de staandwantvisserijvisserijactiviteiten (betreft typen staandwant, inspanning, locaties en tijdstippen) en de bijvangst daarvan (met name bruinvis, fint en watervogels) (workshop(en NEA aanbeveling).
- S71 Men zou moeten monitoren/registreren of er in de (nabije) toekomst geen verschuivingen gaan plaatsvinden tussen de verschillende typen staandwantvisserij. Aangezien het risico op bijvangst van bruinvissen per type staandwant varieert, zou een toename van risicovolle staandwantvisserijtypen moeten worden voorkomen (NEA aanbeveling).
- S72 Onderzoek naar en toepassen van mogelijke technische maatregelen ter voorkoming/beperking van bijvangst (workshop aanbeveling).
- S73 Het uitsluiten van zee-aassteken op litorale mosselbanken kan significante effecten voorkomen (NEA aanbeveling).
- S74 Aanwijzen van spitgebieden en het opnemen van spitten in de vispas, tenzij op een enkele locatie als pilot gereguleerd (aanbeveling Klankbordgroep).

7 Cumulatie en resteffecten

7.1 Inleiding

In het deelrapport Cumulatie is bepaald wat de cumulatieve effecten zijn van de – tot nu toe steeds afzonderlijk – beoordeelde activiteiten met effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van de Waddenzee en Noordzeekustzone. Hierbij zijn ook de beoordelingen van de effecten van de activiteiten van Defensie en van de door DLG en provincie Fryslân getoetste activiteiten op de delen van het vaste land van de eilanden, voor zover die binnen het Natura2000 gebied Waddenzee of Noordzeekustzone vallen, betrokken. Het onderdeel cumulatie is beschreven in het deelrapport Cumulatie (Jongbloed et al., 2011d), waarvan dit hoofdstuk een samenvatting geeft.

De volgende definitie voor het begrip cumulatie wordt gehanteerd: “De effecten van alle bestaande activiteiten op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied Waddenzee en het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone gecombineerd per Natura 2000 gebied.”

In de cumulatie moet veilig worden gesteld dat de (rest)effecten van activiteiten die, op zichzelf beschouwd, geen significante gevolgen voor de instandhoudingsdoelstellingen hebben, ook in cumulatie geen significante gevolgen kunnen hebben. Hierbij worden niet alleen de activiteiten betrokken die niet eerder Nb-wet getoetst zijn, maar ook activiteiten die het bevoegd gezag via beheerplannen wil regelen en activiteiten die via Nb-wetvergunningverlening geregeld blijven.

De cumulatietoets dient dus die activiteiten te identificeren die, ofschoon op zichzelf niet significant, in cumulatie wel bijdragen aan het niet kunnen bereiken of handhaven van de doelstellingen.

In de onderstaande tabellen is aangegeven voor welke habitattypen en soorten waarvoor een instandhoudingsdoelstelling is geformuleerd de cumulatie is bepaald.

Tabel 10. Instandhoudingsdoel-stellingen van de Waddenzee waarvoor de cumulatie is bepaald.

Code	Habitat/soort	SVI	Doelst. Opp.vl.	Doelst. Kwal.	Draagkracht paren / aantal	Doelrealisatie
H1110A	Permanent overstroomde zandbanken(Waddenzee)	-	=	>	-	Waarschijnlijk niet
H1140A	Droogvallende platen	-	=	>	-	Onduidelijk
H1330A	Schorren en zilte graslanden (buitendijks)	-	=	>	-	Waarschijnlijk niet
H1330B	Schorren en zilte graslanden (binnendijks)	-	=	=	-	Onduidelijk
H2130A	Grijze duinen (kalkrijk)		=	=	-	Waarschijnlijk niet
H2130B	Grijze duinen (kalkarm)	--	=	>	-	Waarschijnlijk niet
H2190B	Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	-	=	=	-	Onduidelijk
A063	Eider (b)	--	=	>	5000	Niet
A082	Blauwe kiekendief (b)	--	=	=	3	Onduidelijk
A132	Kluut (b)	-	=	>	3800	Niet
A137	Bontbekplevier (b)	-	=	=	60	Onduidelijk
A138	Strandplevier (b)	--	>	>	50	Niet
A191	Grote stern (b)	--	=	=	16000	Onduidelijk
A193	Visdief (b)	-	=	=	5300	Niet
A194	Noordse stern (b)	+	=	=	1500	Waarschijnlijk niet
A222	Velduil (b)	--	=	=	5	Onduidelijk
A017	Aalscholver	+	=	=	4200	Onduidelijk
A052	Wintertaling	-	=	=	5000	Onduidelijk
A053	Wilde eend	+	=	=	25400	Onduidelijk
A062	Topper	--	=	>	3100	Onduidelijk
A063	Eider	--	=	>	90000-115000	Waarschijnlijk niet
A067	Brilduiker	-	=	=	100	Onduidelijk
A070	Grote zaagbek	--	=	=	70	Onduidelijk
A130	Scholekster	--	=	>	140000-160000	Onduidelijk
A140	Goudplevier	--	=	=	19200	Onduidelijk
A143	Kanoet	-	=	>	44400	Onduidelijk
SVI; Staat van instandhouding (landelijk): -- ongunstig; - matig ongunstig; + gunstig Doelstelling oppervlakte: = behoud; > uitbreiding Doelstelling kwaliteit: = behoud > verbetering						

Tabel 11. Instandhoudingsdoel-stellingen van de Noordzeekustzone waarvoor de cumulatie is bepaald.

Code	Habitat/soort	SVI	Doelst. Opp.vl.	Doelst. Kwal.	Draagkracht paren / aantal	Doelrealisatie
H1110B	Permanent overstroomde zandbanken (Noordzeekustzone)	-	=	>	-	Niet
H2190B	Vochtige duinvaleien	-	=	=	-	Onduidelijk
A137	Bontbekplevier (b)	-	=	=	20	Waarschijnlijk niet
A138	Strandplevier (b)	--	>	>	30	Waarschijnlijk niet
A062	Topper	--	=	=	-	Onduidelijk
A063	Eider	--	=	=	26200	Onduidelijk
A065	Zwarte zee-eend	-	=	=	51900	Waarschijnlijk niet
A177	Dwergmeeuw	-	=	=	-	Onduidelijk
SVI; Staat van instandhouding (landelijk): -- ongunstig; - matig ongunstig; + gunstig Doelstelling oppervlakte: = behoud; > uitbreiding Doelstelling kwaliteit: = behoud > verbetering						

De eventuele (rest)effecten van activiteiten die reeds in de (voorgaande) effectenanalyses als 'verwaarloosbaar' zijn gescoord zijn niet meegenomen in de cumulatie. Activiteiten die in de effectenanalyse 'verwaarloosbaar' zijn gescoord hebben deze score gekregen omdat is vastgesteld dat deze activiteiten in geen geval, ook niet in cumulatie, tot significant negatieve effecten kunnen leiden. 'Kleine' effecten en grotere worden uiteraard meegenomen in de cumulatie.

Op deze wijze wordt aan het einde van de cumulatiefase duidelijk of er (rest)effect(en) zijn die er in cumulatie wezenlijk toe bijdragen dat geen zekerheid kan worden gegeven dat een bepaalde instandhoudingsdoelstelling gerealiseerd zal worden.

Bereiken instandhoudingsdoelstelling middels beheerplan

In het deelrapport cumulatie en in onderstaande tabellen wordt op sommige plekken aangegeven dat de instandhoudingsdoelstelling -waar die nu niet wordt gehaald- in de eerste of tweede beheerplanperiode wel wordt gehaald. Dit als gevolg van in het beheerplan te treffen maatregelen. Deze informatie is ontleend aan door Rijkswaterstaat aangeleverde informatie. Rijkswaterstaat is voornemens deze informatie ook toe te voegen aan de rapporten over de doelrealisatie van Waddenzee en Noordzeekustzone (De Vlas *et al.* 2011; Jak *et al.* 2011).

7.2 Resultaten cumulatie

In het deelrapport Cumulatie (Jongbloed *et al.*, 2011d) is voor de relevante habitattypen en soorten beschreven wat de cumulatieve effecten zijn, wat de omvang is van het gecumuleerde effect en of dit al dan niet als mogelijk significant moet worden beoordeeld. De conclusie of het gecumuleerde huidig gebruik wel of niet significant is, is getrokken op basis van het huidig beleid, en met inachtneming van mitigerende maatregelen (als onderdeel van het beheerplan). Hieronder volgt een beknopte beschrijving van de resultaten.

Waddenzee

H1110A

Cumulatie van de effecten van menselijke activiteiten in de Waddenzee leidt tot mogelijk significante effecten op H1110A. Na extra mitigerende maatregelen worden er op de langere termijn (tweede beheerplanperiode) geen significante effecten verwacht. Cumulatie van de effecten van menselijke

activiteiten in de Waddenzee leidt tot mogelijk significante effecten op H1110A. Na extra mitigerende maatregelen worden er op de langere termijn (2e beheerplanperiode) geen significante effecten verwacht. Vispopulaties kunnen worden verbeterd door effectieve reductie van bijvangst als onderdeel van de verduurzaming van de garnalenvisserij. De verbeterde ontwikkeling van mosselbanken kan worden bereikt via beperking van de bodemberoering door voorzetting van de mosseltransitie en permanente sluiting van gebieden of toepassing van pulskor als onderdelen van de verduurzaming van de garnalenvisserij. Externe werking en natuurlijke factoren spelen mogelijk ook een belangrijke rol bij de huidige ongunstige doelrealisatie en het behalen van de instandhoudingsdoelstelling. Dit 'doel' kan dus niet verbeterd worden, vanwege de externe werking en afhankelijkheid van processen in de Noordzee. Het valt dus niet te garanderen dat de mitigerende maatregelen ook zullen leiden tot het behalen van de instandhoudingsdoelstelling, maar waarschijnlijk zal dit op termijn wel het geval zijn (De Vlas et al., 2011).

H1140A

Cumulatie van de effecten van menselijke activiteiten in de Waddenzee leidt niet tot significante effecten op H1140A. Het is onduidelijk of de doelrealisatie van H1140A wordt gehaald in de 1^e beheerplanperiode vanwege de invloed van externe werking en natuurlijke factoren. Geplande en extra verbetermaatregelen vergroten de kans op doelrealisatie in de tweede beheerplanperiode.

Eider (b)

Cumulatie van effecten van menselijke activiteiten in de Waddenzee leidt tot mogelijk significante effecten op de eider als broedvogel. Na extra mitigerende maatregelen worden er geen significante effecten verwacht. Ongunstige natuurlijke factoren (voedselbeschikbaarheid) zijn de belangrijkste oorzaak van de waarschijnlijk ongunstige doelrealisatie op korte termijn (in de eerste beheerplanperiode).

Blauwe kiekendief (b)

Er is geen cumulatie van effecten van menselijke activiteiten in de Waddenzee op de blauwe kiekendief. Alleen wadlopen heeft een klein effect dat niet leidt tot significante effecten op de blauwe kiekendief. Het blijft onduidelijk of de doelrealisatie van de blauwe kiekendief in de eerste beheerplanperiode wordt gehaald vanwege de invloed van (ongunstige) natuurlijke factoren.

Kluut (b)

Cumulatie van effecten van menselijke activiteiten op de kluut in de Waddenzee treedt niet op. Wadlopen heeft een klein effect dat niet leidt tot significante effecten op de kluut. Ongunstige natuurlijke factoren (predatie door vossen, overstroming van broedplaatsen en verruiging van biotoop zijn de oorzaak dat het onduidelijk is of de instandhoudingsdoelstelling van de kluut wordt gehaald in de eerste beheerplanperiode.

Bontbekplevier (b)

Cumulatie van effecten van menselijke activiteiten in de Waddenzee leidt mogelijk tot significante effecten op de bontbekplevier (broedvogel). Door extra mitigerende maatregelen (nog betere bescherming van de broedgebieden) te treffen worden er geen significante effecten meer verwacht. Het is onduidelijk of externe werking (in overwinteringsgebieden) een rol van betekenis speelt.

Strandplevier (b)

Cumulatie van effecten van menselijke activiteiten in de Waddenzee leidt mogelijk tot significante effecten op de strandplevier (broedvogel). Door extra mitigerende maatregelen (nog betere bescherming van de broedgebieden) te treffen worden er geen significante effecten meer verwacht. Ook natuurlijke factoren (gebrek aan dynamiek in de kustzone) spelen een belangrijke rol bij de ongunstige

doelrealisatie in de eerste beheerplanperiode. De doelstelling kan in de tweede beheerplanperiode mogelijk behaald worden indien er verbetering kan optreden door de mitigerende maatregelen en verandering in de richting van gunstige natuurlijke factoren.

Visdief (b)

Cumulatie van effecten van menselijke activiteiten in de Waddenzee leidt niet tot significante effecten op de visdief. Ongunstige natuurlijke factoren (predatie door vossen, overspoeling van broedplaatsen en mogelijk lage voedselbeschikbaarheid) en externe werking ("Kreupel-effect") zijn de oorzaak dat de doelrealisatie van de visdief waarschijnlijk niet wordt gehaald in de eerste beheerplanperiode.

Noordse stern (b)

Cumulatie van effecten van menselijke activiteiten in de Waddenzee leidt niet tot significante effecten op de noordse stern. Ongunstige natuurlijke factoren (predatie door vossen, mogelijk lage voedselbeschikbaarheid) zijn er de oorzaak van dat het onduidelijk is of de doelrealisatie van de noordse stern in de eerste beheerplanperiode wordt gehaald.

Velduil (b)

Er wordt geen significant effect van menselijke activiteiten in de Waddenzee op de velduil verwacht. Het is onduidelijk of de doelrealisatie van de velduil wordt gehaald in de eerste beheerplanperiode vanwege de invloed van (ongunstige) natuurlijke factoren en externe werking (voedseltoestand in foerageergebied buiten de Waddenzee).

Aalscholver

Menselijke activiteiten in de Waddenzee lijken de doelrealisatie van de aalscholver niet in de weg te staan. Het is onduidelijk of het doel wordt gehaald in de eerste beheerplanperiode. Oorzaken voor de verminderde aantallen na 2004 liggen mogelijk aan de invloed van jacht in omliggende landen en/of aan de voedsel(beschikbaarheids)-situatie in de Waddenzee. Het gaat dan om externe werking en mogelijk natuurlijke invloeden. Maatregelen hebben geen prioriteit omdat de landelijke aantallen duidelijk stijgen.

Topper

Door mitigatie zal het gecumuleerd effect op de topper waarschijnlijk niet meer mogelijk significant zijn. Het blijft dan echter onduidelijk of de doelrealisatie ook op langere termijn wordt bereikt, want natuurlijke factoren en externe werking (door zaken die niet in het beheerplan gereguleerd kunnen worden) spelen waarschijnlijk een belangrijke rol.

Eider

Externe werking en natuurlijke factoren (verminderde draagkracht van de Waddenzee door een afname van de biomassa schelpdieren) spelen waarschijnlijk een belangrijke rol bij de ongunstige doelrealisatie van de eider. Waarschijnlijk hebben deze meer invloed dan menselijke activiteiten in de Waddenzee. Mogelijk significante effecten op de eider als niet broedvogel kunnen worden uitgesloten, mits de voedselbeschikbaarheid voldoende is. Er zijn reeds maatregelen in gang gezet die tot doel hebben de voedselbeschikbaarheid te verbeteren.

Brilduiker

Menselijke activiteiten lijken de doelrealisatie van de brilduiker niet in de weg te staan. Het blijft dan echter onduidelijk of de doelrealisatie in de eerste beheerplanperiode wordt bereikt. Datzelfde geldt voor externe werking. Veranderingen van natuurlijke factoren die belangrijk zijn voor de draagkracht van de verschillende leefgebieden van de brilduiker zouden de oorzaak kunnen zijn van de ongunstige doelrealisatie in de Waddenzee. Dit is echter niet bekend en kan ook niet in het beheerplan worden gereguleerd.

Grote zaagbek

Menselijke activiteiten lijken de doelrealisatie van de grote zaagbek niet in de weg te staan. Het blijft dan echter onduidelijk of de doelrealisatie in de eerste beheerplanperiode wordt bereikt. Datzelfde geldt voor externe werking. Veranderingen van natuurlijke factoren die belangrijk zijn voor de draagkracht van de verschillende leefgebieden van de brilduiker zouden de oorzaak kunnen zijn van de ongunstige doelrealisatie in de Waddenzee. Dit is echter niet bekend en kan ook niet in het beheerplan worden gereguleerd.

Scholekster

Cumulatie van effecten van menselijke activiteiten in de Waddenzee leidt op zich niet tot significante effecten op de scholekster. In cumulatie met externe werking en onder invloed van natuurlijke factoren kunnen significante effecten op de scholekster echter niet worden uitgesloten. Na het nemen van mitigerende maatregelen (uitvoering akkoord handkockelvisserij 2011) worden er geen significante effecten verwacht. Het is echter onzeker of het doel in de eerste beheerplanperiode wordt gehaald. Externe werking en natuurlijke factoren hebben waarschijnlijk meer invloed op het lagere aantal scholeksters.

Goudplevier

Menselijke activiteiten staan het bereiken van de instandhoudingsdoelstelling van de goudplevier waarschijnlijk niet in de weg. Het blijft echter onduidelijk of het doel, draagkracht voor een populatie van 19.200 vogels, bereikt kan worden in de eerste beheerplanperiode. Externe werking en natuurlijke factoren kunnen hiervan de oorzaak zijn, maar dat is nu niet aantoonbaar. Natuurontwikkelingsmaatregelen zoals de uitvoering van het Kwelderherstelplan Groningen kan de doelrealisatie dichterbij brengen.

Kanoet

Cumulatie van effecten van menselijke activiteiten in de Waddenzee leidt volgens de huidige inzichten niet tot significante effecten op de kanoet. Ongunstige natuurlijke factoren en externe werking (als klimaatverandering wordt gezien als externe werking i.p.v. als een natuurlijke factor) zijn de oorzaak van de onduidelijke doelrealisatie.

Noordzeekustzone

H1110B

Cumulatie van effecten van menselijke activiteiten in de Noordzeekustzone leidt tot mogelijk significante effecten op H1110B in de eerste beheerplanperiode. Door mitigerende maatregelen treedt er wel verbetering op die het bereiken van voldoende kwaliteit van H1110B in de tweede of derde beheerplanperiode niet meer in de weg zal staan. Dan worden er van menselijke activiteiten dus geen significante effecten meer verwacht. Natuurlijke factoren en externe werking bepalen waarschijnlijk mede de ongunstige doelrealisatie van H1110B en de herstelmogelijkheden, maar de invloed daarvan is nog onduidelijk.

Bontbekplevier (b)

Cumulatie van effecten van menselijke activiteiten in de Noordzeekustzone leidt onder de huidige omstandigheden tot mogelijke significante effecten op de bontbekplevier (broedvogel). Door extra mitigerende maatregelen (nog betere bescherming van de broedgebieden) te treffen worden er geen significante effecten meer verwacht. Natuurlijke factoren (voldoende dynamiek van het broedgebied) spelen een belangrijke rol bij het halen van het doel.

Strandplevier (b)

Cumulatie van effecten van menselijke activiteiten in de Noordzeekustzone leidt onder de huidige omstandigheden tot mogelijk significante effecten op de strandplevier (broedvogel). Door extra mitigerende maatregelen (nog betere bescherming van de broedgebieden) te treffen worden er geen significante effecten meer verwacht. Natuurlijke factoren (voldoende dynamiek van het broedgebied en weersinvloeden) spelen een belangrijke rol bij de doelrealisatie.

Topper

Cumulatie van effecten van menselijke activiteiten in de Noordzeekustzone leidt tot mogelijk significante effecten op de topper. Via de beheerplankaders voor visserij, waterrecreatie en zandsuppleties worden er geen significante effecten verwacht. Het blijft echter onduidelijk of en wanneer de instandhoudingsdoelstelling kan worden gehaald. Natuurlijke invloeden (weersomstandigheden, voedselbeschikbaarheid) spelen daarbij een grote rol.

Eider

Cumulatie van effecten van menselijke activiteiten in de Noordzeekustzone leidt tot mogelijk significante effecten op de eider. Na extra mitigerende maatregelen (VIBEG-maatregelen) worden er geen significante effecten verwacht. Het blijft echter onduidelijk wanneer de doelrealisatie kan worden gehaald. Natuurlijke invloeden (ontwikkeling van Spisulabanken in de Noordzeekustzone, voedselbeschikbaarheid (mossel- en kokkelbanken in de Waddenzee) spelen daarbij een grote rol.

Zwarte zee-eend

Cumulatie van effecten van menselijke activiteiten in de Noordzeekustzone leidt tot mogelijk significante effecten op de zwarte zee-eend in de eerste beheerplanperiode. Door mitigerende maatregelen treedt er wel verbetering op, waardoor er geen significant effect meer zal zijn in de tweede of derde beheerplanperiode. De doelrealisatie wordt mogelijk niet gehaald vanwege de invloed van natuurlijke factoren (voedselbeschikbaarheid in nabije gebieden en herstel van Spisula in de Noordzeekustzone).

7.3 Conclusies cumulatie

In Tabel 12 en Tabel 13 zijn de conclusies ten aanzien van de afzonderlijke instandhoudingsdoelstellingen samengevat voor respectievelijk de Waddenzee en de Noordzeekustzone. De onderbouwing bij deze tabellen is te vinden in het NEA Deelrapport Cumulatie (Jongbloed et al., 2011d).

Tabel 12. Conclusies cumulatatie-beoordeling Waddenzee

Code	Instandhoudingsdoelstelling (habitat/soort)	Aantal activiteiten met effect groter dan verwaarloosbaar	Gecumuleerd effect menselijk gebruik	
			Zonder mitigatie	Met mitigatie
H1110A	Permanent overstroomde zandbanken	5	Mogelijk significant	Niet significant (2 ^e beheerplanperiode)#
H1140A	Droogvallende platen	5	Niet significant	n.v.t.
H1330A	Schorren en zilte graslanden (buitendijks)	0	n.v.t.	n.v.t.
H1330B	Schorren en zilte graslanden (binnendijks)	0	n.v.t.	n.v.t.
H2130A	Grijze duinen (kalkrijk)	0	n.v.t.	n.v.t.
H2130B	Grijze duinen (kalkarm)	0	n.v.t.	n.v.t.
H2190B	Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	0	n.v.t.	n.v.t.
A063	Eider (b)	9	Mogelijk significant	Niet significant
A082	Blauwe kiekendief (b)	1	n.v.t.	n.v.t.
A132	Kluut (b)	1	n.v.t.	n.v.t.
A137	Bontbekplevier (b)	4	Mogelijk significant	Niet significant
A138	Strandplevier (b)	5	Mogelijk significant	Niet significant
A191	Grote stern (b)	1	n.v.t.	n.v.t.
A193	Visdief (b)	3	Niet significant	n.v.t.
A194	Noordse stern (b)	3	Niet significant	n.v.t.
A222	Velduil (b)	2	Niet significant	n.v.t.
A017	Aalscholver	2	Niet significant	n.v.t.
A052	Wintertaling	1	n.v.t.	n.v.t.
A053	Wilde eend	1	n.v.t.	n.v.t.
A062	Topper	5	Mogelijk significant	Niet significant
A063	Eider	14	Mogelijk significant	Niet significant
A067	Brilduiker	2	Niet significant	n.v.t.
A070	Grote zaagbek	1	n.v.t.	n.v.t.
A130	Scholekster	12	Mogelijk significant	Niet significant
A140	Goudplevier	1	n.v.t.	n.v.t.
A143	Kanoet	6	Niet significant	n.v.t.

Naar verwachting is het cumulatief effect mogelijk significant in de 1^e beheerplanperiode en niet significant in de 2^e beheerplanperiode

Tabel 13. Conclusies cumulatatie-beoordeling Noordzeekustzone

Code	Habitat/soort	Aantal activiteiten met groter dan verwaarloosbaar effect	Gecumuleerd effect menselijke activiteiten	
			Zonder mitigatie	Met mitigatie
H1110B	Permanent overstroomde zandbanken	5	Mogelijk significant	Niet significant (2 ^e of 3 ^e beheerplanperiode)#
H2190B	Vochtige duinvalleien	0	n.v.t.	n.v.t.
H1351	Bruinvis	1	n.v.t.	n.v.t.
A137	Bontbekplevier (b)	4	Mogelijk significant	Niet significant
A138	Strandplevier (b)	3	Mogelijk significant	Niet significant
A062	Topper	4	Mogelijk significant	Niet significant
A063	Eider	8	Mogelijk significant	Niet significant
A065	Zwarte zee-eend	7	Mogelijk significant	Niet significant
A177	Dwergmeeuw	0	n.v.t.	n.v.t.

Naar verwachting is het cumulatief effect mogelijk significant in de 1^e beheerplanperiode en niet significant in de 2^e of 3^e beheerplanperiode

7.4 Belangrijke oorzaken van negatieve doelrealisatie

In het deelrapport cumulatie wordt ook getracht zicht te bieden op de oorzaken van het niet halen van een aantal instandhoudingsdoelstellingen, de zogenoemde 'negatieve doelrealisaties', in de komende beheerperiode(n). Deze oorzaken zijn te onderscheiden in: 1) menselijk handelen, 2) verslechtering van natuurlijke factoren en 3) oorzaken buiten het Natura 2000-gebied (buiten de Waddenzee of Noordzeekustzone) ('externe werking'). In het kader van onze hoofdpdracht, de nadere effectanalyse van bestaand gebruik, is vooral de vraag aan de orde in hoeverre menselijk handelen de belangrijkste oorzaak is van het niet halen van de instandhoudingsdoelen. Hieronder geven wij, als conclusie van de effectenanalyse, onze antwoorden. Daarbij moge duidelijk zijn dat veel uitspraken gebaseerd zijn op expert judgement vanwege het ontbreken van duidelijke dosis-effectrelaties. Omdat wij dit deelrapport hebben samengesteld met de best beschikbare kennis van dit moment hebben wij er alle vertrouwen in dat wij hiermee een voldoende degelijke basis leveren voor de beheerplannen voor de Natura 2000 gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone.

Waddenzee

Voor zes instandhoudingsdoelen lijkt verslechtering van natuurlijke factoren de belangrijkste oorzaak van de negatieve doelrealisatie. Dit zijn eider (broedvogel), bontbekplevier (broedvogel), visdief (broedvogel), noordse stern (broedvogel), brilduiker en kanoet.

Daarnaast lijken verslechtering van natuurlijke factoren en externe werking samen de belangrijkste oorzaak te zijn van de negatieve doelrealisatie voor zes andere instandhoudingsdoelen. Dit zijn H1140A, velduil (broedvogel), aalscholver, topper, eider en scholekster.

Menselijke activiteiten lijken bij twee instandhoudingsdoelstellingen, H1110A en strandplevier (broedvogel), een van de belangrijkste oorzaken van de negatieve doelrealisatie te zijn. Dit is in geval van de strandplevier een combinatie van menselijke activiteiten en verslechtering van natuurlijke factoren. In geval van H1110A is dat een combinatie van alle drie mogelijke typen factoren: menselijke activiteiten, verslechterende natuurlijke factoren, externe werking. De menselijke activiteiten zijn overigens goed te mitigeren, waarna zij vervolgens niet meer de belangrijkste oorzaak van de negatieve doelrealisatie zijn.

Noordzeekustzone

Verslechtering van natuurlijke factoren lijkt voor topper en eider de belangrijkste oorzaak van de negatieve doelrealisatie.

Externe werking lijkt alleen bij H1110B een (belangrijke) rol te spelen als oorzaak van de negatieve doelrealisatie. In dit geval spelen ook het menselijke gebruik en verslechterde natuurlijke factoren een vrijwel even belangrijke rol.

Menselijke activiteiten lijken bij de bontbekplevier (broedvogel) de belangrijkste oorzaak van de negatieve doelrealisatie. De rol van het menselijk handelen is echter goed te mitigeren. Menselijke activiteiten zijn daarna niet meer de belangrijkste oorzaak van de negatieve doelrealisatie.

Menselijke activiteiten, samen met verslechtering van natuurlijke factoren lijken bij H1110B, strandplevier (b) en zwarte zee-eend de belangrijkste oorzaak van de negatieve doelrealisatie. In geval van H1110B is externe werking mogelijk een even belangrijke oorzaak. Na mitigatie zijn de menselijke activiteiten niet langer als belangrijkste oorzaak aan te duiden.

8 Referenties

Camphuysen, C.J. & M.L. Siemensma (2011): Conservation plan for the Harbour Porpoise Phocoena phocoena in The Netherlands: towards a favourable conservation status. NIOZ report 2011-07.

De Vlas, J., A. Nicolai, M. Platteeuw & K. Borrius (2011): Natura 2000 doelen in de Waddenzee; van instandhoudingsdoelen naar opgaven voor natuurbescherming. Rijkswaterstaat.

Jak, R. & J. Tamis (2011): Natura 2000-doelen in de Noordzeekustzone. Van doelen naar opgaven voor natuurbescherming. IMARES Rapport C050/11, inclusief bijlage.

Jongbloed, R.H., Slijkerman D.M.E., J.E. Tamis, O.G. Bos, H.M. van Overzee & R.G. Jak (2011a): Voortoets visserijeffecten Waddenzee. Kwalitatieve analyse van visserijeffecten op Natura 2000 instandhoudingsdoelen t.b.v. het Beheerplan Waddenzee. IMARES rapport C134/11.

Jongbloed, R.H., Slijkerman, DME, JE Tamis, OG Bos, HM van Overzee, RG Jak (2011b): Voortoets visserij effecten Noordzeekustzone. Kwalitatieve analyse van visserijeffecten op Natura 2000 instandhoudingsdoelen t.b.v. het Beheerplan Noordzeekustzone. IMARES rapport C135/11.

Jongbloed R.H., J.T. van der Wal, J.E. Tamis, R.G. Jak, S.I. Jonker, B.J.H. Koolstra & J.H.M. Schobben (2011c): Nadere effectenanalyse Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone. Niet Nb-wetvergund gebruik. IMARES rapport C170/11, ARCADIS rapport 057990726:B

Jongbloed, R.H., J.E. Tamis & B.J.H. Koolstra (2011d): Nadere effectenanalyse Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone. Deelrapport Cumulatie. IMARES rapport C174/11, ARCADIS rapport 075486183:H

Jongbloed, R.H. & J.E. Tamis (2011): Nadere effectenanalyse Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone. Bijlagerapport Nb-vergunde visserij. IMARES rapport C172/11. Bijlage bij ARCADIS rapport 075248083, IMARES rapport C172/11.

Jonker, S.I., , B.J.H. Koolstra, J.E. Tamis & R.H. Jongbloed (2011): Nadere effectenanalyse Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone. Deelrapport Vergund gebruik. ARCADIS rapport 075248083, IMARES rapport C172/11

Jonker, S.I. & B.J.H. Koolstra (2011b): Oplegnotitie bij Voortoets bestaand gebruik Noordzeekustzone. ARCADIS 075736032:B.

Jonker, S.I. & B.J.H. Koolstra (2011a): Oplegnotitie bij Voortoets bestaand gebruik Waddenzee. ARCADIS 075735923:B

Jonker S.I. (2011): Nadere effectenanalyse Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone. Kader waterrecreatie. ARCADIS rapport 075116410F

Jonker, S.I., B.J.H. Koolstra (2011): Nadere effectenanalyse Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone. Kader baggeren. ARCADIS rapport 075238575:B

Koolstra, B.J.H. & R.H. Jongbloed (2011): Nadere effectenanalyse Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone. Hoofdrapport. IMARES rapport C178/11, ARCADIS rapport 075419636:E.

Koolstra, B.J.H., R.H. Jongbloed, J.E. Tamis & I. Bakkers (2011a): Nadere effectenanalyse Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone. Deelrapport Externe werking. ARCADIS rapport 075397777:F.

Koolstra B.J.H., S.I. Jonker, I. Bakkers (2011b): Nadere effectenanalyse Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone. Kader zandsuppleties. ARCADIS rapport 075526996:H

RWS (2008) Voortoets bestaand gebruik Waddenzee (m.u.v. militaire activiteiten). Hoofdrapport Beheerplan Natura 2000 Waddenzee. Eindconcept, 8 december 2008. RWS 2008.054.

Slijkerman D.M.E., J.E. Tamis & R.H. Jongbloed (2008): Voortoets bestaand gebruik Noordzeekustzone – Hoofdrapport – (m.u.v. visserij en militaire activiteiten). IMARES Rapport C091/08.

Tamis, J.E. & R.H. Jongbloed (2011): Nadere effectenanalyse Natura 2000 gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone – Beheerplankader visserij. IMARES rapport C173/11.

Van Hooff, A.J.A. & F. Aarts (2010): Aanvulling bestaand gebruik Breezanddijk. Tauw rapport kenmerk R001-4734596AIH-vsa-V02.

VIBEG akkoord (2011): Vissen binnen de grenzen van Natura 2000: Afspraken over het visserijbeheer in de Noordzeekustzone en de Vlake van de Raan voor de ontwikkeling van natuur en visserij. December 2011.

Kwaliteitsborging

IMARES beschikt over een ISO 9001:2008 gecertificeerd kwaliteitsmanagementsysteem (certificaatnummer: 57846-2009-AQ-NLD-RvA). Dit certificaat is geldig tot 15 december 2012. De organisatie is gecertificeerd sinds 27 februari 2001. De certificering is uitgevoerd door DNV Certification B.V. Daarnaast beschikt het chemisch laboratorium van de afdeling Milieu over een NEN-EN-ISO/IEC 17025:2005 accreditatie voor testlaboratoria met nummer L097. Deze accreditatie is geldig tot 27 maart 2013 en is voor het eerst verleend op 27 maart 1997; deze accreditatie is verleend door de Raad voor Accreditatie.

Verantwoording

Rapport C178/11
Projectnummer: 430.52004.01

Dit rapport is met grote zorgvuldigheid tot stand gekomen. De wetenschappelijke kwaliteit is intern getoetst door een collega-onderzoeker en het betreffende afdelingshoofd.

IMARES

Akkoord: Dr. C. Klok
Senior Onderzoeker

Handtekening:

Datum: 22 december 2011

Akkoord: Drs. J.H.M. Schobben
Afdelingshoofd

Handtekening:

Datum: 30 december 2011

ARCADIS

Akkoord: Drs. Dolf Logemann
Senior Ecoloog

Handtekening:

Datum: 22 december 2011

Akkoord: Drs. Gwenn van der Schree
Teamleider Natuur & Archeologie

Handtekening:

Datum: 30 december 2011

Bijlage: Doelrealisaties Waddenzee en Noordzeekustzone

Doelrealisaties Waddenzee

HR/VR #	Natura 2000- waarde	SVI (landelijk)	Bijdrage Waddenzee aan SVI	Trend Waddenzee (vogels: SOVON)	Omvang (uitbreiding / behoud)	Kwaliteit (verbetering/ behoud)	Behalen doel met de huidige beheerpraktijk?
Habitats							
H1110A	Permanent overstromde zandbanken	-	A4		b	V	W.s. niet Tweede beheerplaperiode: waarschijnlijk wel
H 1140A	Slik- en zandplaten	-	A4		b	V	Onduidelijk
H 1310A	Zilte pionierbegroeiingen (zeekraal)	-	A3		b	b	w.s. wel
H 1310B	Zilte pionierbegroeiingen (zeevetmuur)	+	B2		b	b	w.s. wel
H 1320	Slijkgrasvelden	- -	A2		b	b	W.s. wel
H 1330A (vastelandskust)	Schorren en zilte graslanden (buitendijks)	-	A3	-	b	V	W.s. niet
H 1330A (eilanden)	Schorren en zilte graslanden (buitendijks)	-	A3	0	b	V	Onduidelijk
H 1330B	Schorren en zilte graslanden (binnendijks)	-	B1	-	b	b	Onduidelijk
H 2110	Embryonale duinen	+	A1		b	b	w.s. wel
H 2120	Witte duinen	-	B2		b	b	w.s. wel
H 2130A	Grijze duinen (kalkrijk)	- -	C		b	b	W.s. niet
H 2130B	Grijze duinen (kalkarm)	- -	B1		b	V	w.s. niet
H 2160	Duindoornstruwelen	+	C		b	b	w.s. wel
H 2190B	Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	-	C		b	b	Onduidelijk
Habitatsoorten							
H 1014	Nauwe korfslak	-	C		b	b	w.s. wel
H 1364	Grijze zeehond	-	A3	+	b	b	w.s. wel
H 1365	Gewone zeehond	+	A3	+	b	b	wel
H 1095	Zeeprik	-	B1		b	b	w.s. wel
H 1099	Rivierprik	-	B1		b	b	trekprobleem* w.s. wel

*

* het verbeteren van intrek-mogelijkheden voor de passage van vis buiten de Waddenzee voor het bereiken van de paaigronden is nodig voor uitbreiding van de populatie

HR/VR #	Natura 2000- waarde	SVI (landelijk)	Bijdrage Waddenzee aan SVI	Trend Waddenzee (vogels: SOVON)	Omvang (uitbreiding / behoud)	Kwaliteit (verbetering/ behoud)	Behalen doel met de huidige beheerpraktijk?
							trekprobleem ⁺
H 1103	Fint	- -	A1		b	b	w.s. wel trekprobleem ⁺
Broedvogels							
A 034	Lepelaar	+	A2	+	b	b	Wel
A 063	Eider	- -	A3	-	b	V	Niet
A 081	Bruine kiekendief	+	B1	+	b	b	wel
A 082	Blauwe kiekendief	- -	B1	-	b	b	Onduidelijk
A 132	Kluut	-	A2	-	b	V	Niet
A 137	Bontbekplevier	-	A1	-	b	b	Onduidelijk
A 138	Strandplevier	- -	B2	-	U	V	Niet
A 183	Kleine mantelmeeuw	+	A1	+	b	b	Wel
A 191	Grote stern	-	A3	+	b	b	Onduidelijk
A 193	Visdief	-	A1	-	b	b	Niet
A 194	Noordse stern	+	A4	-	b	b	w.s. niet
A 195	Dwergstern	- -	A2	+	U	V	w.s. wel
A 222	Velduil	- -	A1	?	b	b	Onduidelijk
Niet-Broedvogels							
A 005	Fuut	-	B1	-	b	b	w.s. wel
A 017	Aalscholver	+	A1	-	b	b	Onduidelijk
A 034	Lepelaar	+	A2	+	b	b	Wel
A 037	Kleine zwaan	-	A2	?	b	b	Wel
A 039	Toendrarietgans	+	A3	?	b	b	Wel
A 043	Grauwe gans	+	B2	+	b	b	Wel
A 045	Brandgans	+	A1	+	b	b	Wel
A 046	Rotgans	-	A4	0	b	b	w.s. wel
A 048	Bergeend	+	A3	0	b	b	w.s. wel
A 050	Smient	+	B2	0	b	b	w.s. wel
A 051	Krakeend	+	B1	+	b	b	Wel
A 052	Wintertaling	-	A1	0	b	b	Onduidelijk
A 053	Wilde eend	+	A1	0	b	b	Onduidelijk
A 054	Pijlstaart	-	A3	+	b	b	w.s. wel
A 056	Slobeend	+	B2	0	b	b	w.s. wel

HR/VR #	Natura 2000- waarde	SVI (landelijk)	Bijdrage Waddenzee aan SVI	Trend Waddenzee (vogels: SOVON)	Omvang (uitbreiding / behoud)	Kwaliteit (verbetering/ behoud)	Behalen doel met de huidige beheerpraktijk?
A 062	Topper	- -	A1	0	b	V	Onduidelijk
A 063	Eider	-	A4	-	b	V	w.s. niet
A 067	Brilduiker	+	B1	-	b	b	Onduidelijk
A 069	Middelste zaagbek	+	B1	0	b	b	w.s. wel
A 070	Grote zaagbek	- -	B1	-	b	b	Onduidelijk
A 103	Slechtvalk	+	A1	+	b	b	w.s. wel
A 130	Scholekster	- -	A4	-	b	V	Onduidelijk
A 132	Kluut	-	A3	-	b	b	w.s. wel
A 137	Bontbekplevier	+	A3	+	b	b	Wel
A 140	Goudplevier	- -	A3	-	b	b	onduidelijk
A 141	Zilverplevier	+	A4	+	b	b	Wel
A 142	Kievit	-	B2	+	b	b	W.s. wel
A 143	Kanoet	-	A4	-	b	V	Onduidelijk
A 144	Drieteenstrandloper	-	A2	+	b	b	Wel
A 147	Krombekstrandloper	+	A4	0	b	b	w.s. wel
A 149	Bonte strandloper	+	A4	+	b	b	W.s. wel
A 156	Grutto	- -	A1	+	b	b	w.s. wel
A 157	Rosse grutto	+	A4	+	b	b	Wel
A 160	Wulp	+	A4	+	b	b	Wel
A 161	Zwarte ruiter	+	A3	-	b	b	w.s.wel
A 162	Tureluur	-	A4	+	b	b	Wel
A 164	Groenpootruiter	+	A4	+	b	b	Wel
A 169	Steenloper	- -	A3	+	b	V	w.s wel
A 197	Zwarte stern	- -	A3	-	b	b	Wel

Legenda

Staat Van Instandhouding (landelijk): '--' = zeer ongunstig, '-' = matig ongunstig, '+' = gunstig

Trend Vogels (laatste 5 jaar): - = dalend, 0 = blijft gelijk, + = stijgend, ? = onduidelijk

Bijdrage Waddenzee aan SVI: Voor habitattypen is dit het aandeel van de landelijke oppervlakte dat in het gebied aanwezig is. Voor soorten is dit het aandeel van de landelijke populatie dat (geregeld) in het gebied aanwezig is. Afhankelijk van de soort wordt dit afgemeten aan getelde aantallen (vogels, grote zoogdieren, sommige planten) of aantal bezette plekken of kilometerhokken. Er is gebruik gemaakt van de volgende klasse-indeling:

A1 = 15-30%, A2 = 30-50%, A3 = 50-75%, A4 = > 75%

B1 = 2-6%, B2 = 6-15%

C < 2%

Doelen die (waarschijnlijk) wel behaald worden

Een deel van de doelen zal met het huidige beheer, toezicht en gebruik (waarschijnlijk) wel behaald worden. Het is echter in dat geval belangrijk dat het huidige beheer gehandhaafd blijft en dat alertheid geboden is met onverwachte gebeurtenissen (zoals olievervuiling) en nieuwe activiteiten. Deze doelen zullen dus niet *zonder meer* gehaald worden.

Doelrealisaties Noordzeekustzone

	Beschermings-doel	Kern-opgave	Staat van instandhouding (landelijk)	Trend omvang / aantal	Ecologische vereisten	Doelrealisatie bij huidig beheer	Aanvullende maatregelen noodzakelijk?
Permanent overstromde zandbanken	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit	Ja W	Matig ongunstig	Onduidelijk	Onvoldoende / onduidelijk	Niet	Ja
Slik- en zandplaten	Behoud oppervlakte en kwaliteit	Nee	Gunstig	Stabiel	Voldoende	Waarschijnlijk wel	Nee
Zilte pionierbegroeiingen (zeekraal)	Behoud oppervlakte en kwaliteit	Nee	Matig ongunstig	Stabiel	Voldoende	Waarschijnlijk wel	Nee
Zilte pionierbegroeiingen (zeevetmuur)	Behoud oppervlakte en kwaliteit	Nee	Gunstig	Stabiel	Voldoende	Waarschijnlijk wel	Nee
Schorren en zilte graslanden	Behoud oppervlakte en kwaliteit	Nee	Matig ongunstig	Stabiel	Voldoende	Waarschijnlijk wel	Nee
Embryonale duinen	Behoud oppervlakte en kwaliteit	Ja A	Gunstig	Stabiel	Voldoende	Waarschijnlijk wel	Nee
Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	Behoud oppervlakte en kwaliteit	Nee	Matig ongunstig	Onduidelijk	Onduidelijk	Onduidelijk	Nee

Diersoorten uit Habitat-richtlijn	Beschermings-doel	Kern-opgave	Staat van instandhouding (landelijk)	Trend omvang / aantal	Ecologische vereisten	Doelrealisatie bij huidig beheer	Aanvullende maatregelen noodzakelijk?
Zeeprik en Rivierprik	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie	Nee	Matig ongunstig	Stabiel	Voldoende	Waarschijnlijk wel	Nee
Fint	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie	Nee	Matig ongunstig	Stabiel	Voldoende	Waarschijnlijk wel	Nee
Bruinvis	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie	Ja W	Matig ongunstig	Toenemend	Voldoende	Waarschijnlijk wel	Nee
Grijze zeehond	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie	Ja W A	Matig ongunstig	Toenemend	Voldoende	Waarschijnlijk wel	Nee
Gewone zeehond	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie	Ja W	Gunstig	Toenemend	Voldoende	Zeker wel	Nee

Vogelsoorten	Beschermings- doel	Kern- opgave	Staat van instand- houding (landelijk)	Trend omvang / aantal	Ecologische vereisten	Doelrealisatie bij huidig beheer	Aanvullende maatregelen noodzakelijk?
Broedvogels							
Bontbekplevier	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied	Ja 	Matig ongunstig	Afnemend	Onvoldoende	Waarschijnlijk niet	Ja
Strandplevier	Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied	Ja 	Matig ongunstig	Stabiel	Onvoldoende	Waarschijnlijk niet	Ja
Dwergstern	Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied	Ja 	Matig ongunstig	Stabiel	Voldoende	Waarschijnlijk wel	Ja
Trekvogels							
Roodkeelduiker	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied	Ja 	Matig ongunstig	Stabiel	Voldoende	Waarschijnlijk wel	Nee
Parelduiker	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied	Nee	Onduidelijk	Stabiel	Voldoende	Waarschijnlijk wel	Nee
Aalscholver	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied*	Nee	Gunstig	Fluctuerend	Voldoende	Waarschijnlijk wel	Nee
Bergeend	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied*	Nee	Gunstig	Stabiel	Voldoende	Waarschijnlijk wel	Nee
Topper	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied	Ja 	Zeer ongunstig	Fluctuerend	Onduidelijk	Onduidelijk	Nee
Eider	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied*	Ja 	Zeer ongunstig	Fluctuerend	Onduidelijk	Onduidelijk	Nee
Zwarte zee- eend	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied*	Ja 	Matig ongunstig	Afnemend	Onvoldoende	Waarschijnlijk niet	Ja
Scholekster	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied*	Ja	Matig ongunstig	Onduidelijk	Voldoende	Waarschijnlijk wel	Nee

Vogelsoorten	Beschermings- doel	Kern- opgave	Staat van instand- houding (landelijk)	Trend omvang / aantal	Ecologische vereisten	Doelrealisatie bij huidig beheer	Aanvullende maatregelen noodzakelijk?
Kluut	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied*	Ja 	Matig ongunstig	Onduidelijk	Voldoende	Waarschijnlijk wel	Nee
Bontbekplevier	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied*	Nee	Gunstig	Toenemend	Voldoende	Waarschijnlijk wel	Nee
Zilverplevier	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied*	Nee	Gunstig	Toenemend	Voldoende	Waarschijnlijk wel	Nee
Kanoet	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied*	Ja	Matig ongunstig	Afnemend	Voldoende	Waarschijnlijk wel	Nee
Drieteen- strandloper	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied*	Nee	Matig ongunstig	Toenemend	Voldoende	Zeker wel	Nee
Bonte strandloper	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied*	Ja	Gunstig	Onduidelijk	Voldoende	Zeker wel	Nee
Rosse grutto	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied*	Ja	Gunstig	Onduidelijk	Voldoende	Waarschijnlijk wel	Nee
Wulp	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied*	Nee	Gunstig	Onduidelijk	Voldoende	Waarschijnlijk wel	Nee
Steenloper	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied	Ja	Matig ongunstig	Stabiel	Voldoende	Waarschijnlijk wel	Nee
Dwergmeeuw	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied*	Nee	Matig ongunstig	Onduidelijk	Onduidelijk	Onduidelijk	Nee

*Voor deze soorten is een draagkracht van het leefgebied gekwantificeerd voor de omvang van de populatie (aantallen vogels).

 W

Kernopgave met wateropgave (waterkwaliteit), deze zal worden gerealiseerd via uitvoering van de Kaderrichtlijn Water.

'Sense of urgency': beheeropgave. Verplichting voor de beheerder om in de eerste planperiode adequate maatregelen te nemen om minimaal de huidige waarden in stand te houden en de ecologische vereisten op orde te brengen.